

Pühikeled

Jutustamised

püha inimeste elust.

M ä r t s.

Wene keelest ümberpandud.

.....

Wäljaantud

Saaremaa Püha Nikolai Wemmaliko seltsi
fuluga.

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. E. V. Riisk
Raamatukogu

267.122

Kuresaare linnas.

Trükitud „Kuresaare Nädalilehe“ kirjadega.

Указомъ изъ Рижской Духовной Консисторіи отъ 16-го Іюня
1883 года, за № 3059, печатать разрѣшается.

Членъ Консисторіи, Протоіерей А. Щелкуновъ.

Секретарь С. Пантеровскій.

Столоначальникъ Червинскій.

Waga martri Ewdofia elu.

1. Märtsil.

Ükskord üks munk, nimega German, püha paikade juurest oma kloostri tagasi tulles, jäi Heliopoli linna, Siria maale, öömajale. Üks tuttav ristiniimene wõttis teda oma majasse wastu ning andis temale öö korteriks ühe pisikese kambri. Enne magama minemist tegi munk kuu aega palwet. Pärast, kui ta natukese aega sai hinganud, tõusis ta jälle ülesse, hakkas uueste palwet tegema ning walju healega püha Kirja lugema. Tema luges Issanda wiimsest kohtust, sest igawesest õnsast elust, mis õiglastele osaks tuleb, igawesest walust, mis patusid ootab, ning tihti jättis lugemise seisma, ohkas kõigest südamest ja palus silma weega Sumalat.

Meie, kes kergemeelsed ja tähelepanemata oleme, ei näe oma igapäawastes elu juhtumistes Sumala kät, waid mõtleme, et kõik, mis meiega sünnib, tuleb kogemata juhtumiste järele. Aga inimene,

kes Jumala eesmuure sisse kindlaste usub, ei arma midagi kogemata juhtumat, waid näeb, et kõik Jumala tahtmise järele sünnib, Kes kõik meie elu juhtumised meie kasuks ja heaks seadab. Sell korral oli selle munga lugemine ja palwetamine ühe patuse hinge äratuseks ning Jumala seaduse tundmisele walmistamiseks. Teises kambris, selle kambri kõrwas, kus munk palwet tegi, elas üks naesterahwas, kes linnas oma ilusa näu, suure rikkuse ning patuse ja kerge-meelse elu poolest tuttam oli. Tema nimi oli Ewdokia. Tema ilus nägu kiskus noortemeeste südamed tema poole; nende käest sai ta kallid kingitused, ning elas patu orjuses, juures külluses ja rõõmu pidamises; unustas oma hinge ära ning mõtles ükspäinis ajaliku elu rõõmu peale. Tema ärkas unest ülesse ning kuulis Hermani lugemist ja palwet. Lugemine hirmsast kohtust ning igawesest hukatusest tegi teda rahutumaks ning täitis tema südamet hirmuga. Temale ei tulnud enam hommikuni uni peale. Hommiku kutsus ta munga enese juurde ning ütles tema wastu:

— Ma palun sind, awalda mulle töt. Täna ööse kuulsin ma sinu lugemist, ning sellest on minu süda suurt kurbdust täis saanud. Kui see tõsi on, et patused igawene piin ootab, ütle, kes wõib siis õnneks saada?

— Kas ja siis ialgi ei ole Kristusest ning Issanda hirmsast kohtust midagi kuulnud? küsis Herman. Mis usku ja siis oled?

— Mina olen Samaria rahwa sugust ning ka Samaria rahwa usku, kostis Ewdokia, ning kõik, mis ma täna ööse kuulsin, on mulle koguni uus asi.

Minul on põhjatu fuur wara, ning see teeb mo südame walu weel suuremaks, sest sinu raamatus on ööldud, et rikkal raske on taewa riiki saada. Ütle, mis pean ma tegema? Mina oleksin hea meelega kõik oma wara käest ära annud, kui ma aga igawest elu wõiksin pärida. Aga ütle mulle, mispärast sinu Jumal mitte rikkaid ei falli?

Herman seletas Ewdokiale, et Issand mitte rikkaid ei põlga, waid et rikkad ise, oma südant waranduse külge kinni sidudes, unustawad sagedaste Jumala ära, pöörwad ennast Tema poolt ära ning et seda mõistab Issand hukka. „Kes õigusega enesele on wara kofku pannud, ütles tema weel, — ning seda õigel wiisil — Jumala auks ning ligemise kasuks pruugib, see teeb heaste; aga kes oma wara petmise, warguse ning muude patu tegudega on kofku ajanud, ning seda oma liha ellitamiseks pruugib, see saab Issandast hukka mõistetud.“

Siin rääkis Ewdokia kõik oma elu munga ees ülesse ning palus teda, et ta teda õpetaks, kuidas wõiks ta Jumala ees armu leida ning igawese elu päriaks saada. „Mina oleksin hea meelega kõik oma wara ära annud, et ennast igawestest piinast wälja osta, ütles ta mitu korda; — aga sina, püha isa, palu oma Jumalat, et Ta minu waranduse wastu wõtaks, ning mulle selle eest igawest elu annaks.“

— Jumalal ei ole sinu warandust tarwis, kostis munk, ning sina ei wõi raha eest ennast piinast wälja osta. Anna oma warandus waestele, — see on Jumala meele pärast. Aga see tarwis, et sa Tema ees armu leiaksid, pead sa omad patud kahetsema, kõigest südamest, Issanda sisse uskuma, oma

elu parandama ning ristmises uueks inimeseks waimu poolest sündima

Suure tähelepanemisega kuulis Ewdokia Hermani sõnu. Munk jutustas temale Jumala ütlemata halastusest, patu kahetsemise wäest ning andis temale nõu ristiusu preestri järele saata, ja temalt püha ristmist paluda. Preester pani seda wäga imeks, kui nägi, kes teda oli oma juurde kutsunud, sest ta teadis, et Ewdokia suur patune oli. Ewdokia langes tema jalgade ette maha ning hüidis: „Ma palun sind, tee mind ristiniimeseks, sest mina olen teada saanud, et kui ma mitte ristiniimeseks ei saa, siis pean ma igawese piina alla antud saama. Aga ütle mulle, püha isa, kas see tõsi on, et taewa rööm ülem on, kui maapealne rööm? Oh, maa peal on palju head, palju kulda ning hõbedat ja kallid kiva, palju mitmesugust röömu ja lusti. Kas siis taewas neid veel rohkem on?”

Senni kui fina oma meelt petja maailma küljest ära ei lahuta, ütles temale preester, ei wõi fina igawest head ära mõista. Jäta uhkus ja maailma röömu tagaajamine maha, hakka oma pattude peale mõtlema ning Issandalt nende andeksandmist paluma.

Ewdokia kostis: „Aga, püha isa, kui ma waranduse ja maailma röömu maha jätan, aga fiiski taewa õnjust kätte ei saa, eks ma siis kõigeõnnetum inimene ei ole? Kuidas woin ma teada saada, et Jumal mind wastu wõtab?”

Preester, nähes, et Ewdokia sündames veel mitte usku ning armastust Jumala wastu ei ole, waid et seal paljas hirm ning maised mõtted walitsewad, ei ristinud teda mitte sell korral ära, waid käs kis teda

seitse pääwa üksi olla ning Jumalat paluda. Tema seletas Ewdokiale ristiusu pea dogmad (õpetuse punktid) ära, jutustas temale Jumala otsata heldusest, et Ta alati walmis on kahetsejat patust wastu wõtma. „Püia maailmat ära unustada,“ ütles ta temale, „ära lasse oma mõtteid laiale minna, aja enesest hirm ning kahtlased mõtted ära, et nad sind hea ettemõtmise poolt ära ei pööra. Püia kõik omad mõtted ja ihaldamisjed Jumala poole pöördma, siis saad ja Issanda otsatumat armu tundma, sest alandliku palwe läbi saab sinu hing Jumalaga ära lepitud ning tema sees hakkab jumalik walguis paistma. Wiska enese ümbert kallid ehted ära, pane wäesed riided enese ümber; tuleta omad patud meelde, palu Jumalat, et Ta sind aitaks neid kahetsema ja uut elu elama hakata, ning looda kindlaste Tema peale. Tema on helde ja armuline, Tema tuleb Issa oma armuga selle inimese wastu, kes puhtast südamest Teda otsib; Temal on suur heameel patuse meeleparandamise pärast.“

Pärast neid sõnu läks preester Ewdokia juurest ära. Ewdokia jäi Hermaniga üksi, ning hulga aega küsis temalt ristirahwa elu wiisidest ning munkade seisusest järele. Pärast läks ka Herman ära, aga lubas Ewdokia eest Jumalat paluda ning nädala pärast teda jälle waatama tulla. Ewdokia andis oma teenritele käsu, et nad kedagi selle aja sees tema juurde ei laseks, pani ukseid lukku ning hakkas üksi omas kambriis elama.

Seitsme pääwa pärast, tuli Herman tootuse järele, Ewdokia juurde. Ewdokia oli walwamise ning alatise palwe pärast ära kuiwetanud ning näust

teiseks muutnud, aga tema kahvatand palges hiilgas taewa rõõm ning tema süda oli täis armastust ja lootust. Issand Jumal oli, oma ütlemata armu pärast, ühe imewäert nägemise läbi tema usku kinnitanud, mis ta warsti Hermanile jutustas. Tema ütles :

„Mina nägin, et üks imeksapanemise wäert walguis minu ümber piiras, ning üks walge ja kaunis ingel minu käest kinni wõttis ning maa pealt taewa paradisi wiis. Seal tuliwad pühad koorid suure rõõmuga minu wastu ning hüüdsiwad mind omaks sõsaraks. Aga häkitselt nägin ma saadanat õhus. Tema kiristas põrgu wiha sees oma ambaid, kargas minu kallale ning püüdis mind ingli käest ära kiskuda.

„Kuidas wõid sa seda hinge taewa kodadesse wiia? hüüdis tema. Tema on kõige oma elu aja patu sees elanud ; tema on mind teeninud ning minu tahtmist teinud, tema on minu oma!“ Ingel kaitstes mind, ning häkitselt hüüdis üks heal taewast : —

„Armulise Jumala tahtmine on kahetsejaid patufid õnsele sisse jaata. Laske seesinane hing tema elukäigi otsani ära käija, ning Mina tahan kõik tema elu pääwad temaga olla.“ — Nende sõnade ajal kadus saadan ära, aga ingel tõi mind minu majasse tagasi ning ütles : — „suur rõõm on taewas siis, kui üks patune oma meelt parandab, sest armuline Jumal ei taha, et inimese hing, mis Tema kõigepuhtamate kättega Tema Gnese näu järele on loodud, hukka läheks. Ka inglid rõõmustellewad, kui näewad inimese hinge õigusega ja heategudega ehitud olewat. Pärast neid sõnu tähendas ingel risti tähte minu peale ning läks taewa.“

See imewäert nägemine täitis Ewdokia südame kindla lootusega Jumala halastuse peale. Kõik tema kahklus ja kõikumine kadus ära, ning armastusest Jumala vastu aetud, wõttis ta kindla nõu kõik oma elu Jumalale pühendada. Tema laskis ennast ristida. Pärast ristimist sai, tema käsu peale, kõik tema warandus: põhjatu hulk kulda ja hõbedat, kallid sööma riistu, riideid, mis kulla ja kalli kiwidega ilustatud oliwad, kallid pärlid ning palju muid ilu ehteid, tema ette toodud. Tema palus ristiusu preestrit kõik selle suure wara kiriku heaks ning waeste kasuks pruukida. Pärast seda kutsus ta omad teenrid kokku, andis neile kallid kingitused, laskis neid priiks ning ütles nende vastu: „Mina lasen teid nüüd sest üirikesest orja põlwest lahti; aga teie ise peate püüdma ennast sest igawesest saadane orjusest lahti peasta ning Issanda poole pöördä. Tema tahab teid koguni wabaks teha ning omaks lasteks wõtta.“

Nut elu Issanda seaduses elama hakata tahtes, palus Ewdokia Germani ennast ühte kloostri wiia, kus wagad naesed alatises palwes, paastmises ning waewanägemises Jumalat teenisiwad. Tema läks nende juurde elama ning palus seal pääwad ja ööd Jumalat ja walas silma wet oma pattude pärast. Kui, mõne aja pärast, kloostri ülewaatja naesterahwas ära suri, siis sai Ewdokia, kõikide nunnade tahtmise järele, tema asemele, kloostri ülewaatajaks walitsetud, sest tema kasina elu pärast hakkasiwad warsti kõik kloostriis teda armastama.

Aga Heliopoli linnas oli mitmel imeilusa Ewdokia äraminemisest kahju ning nemad püüdsid teda mitmel

viisil jälle endise elu poole pöördä. Üks noormees, nimega Wilostratus, kes Ewdokia ilust nagu ära wõlutud oli, jäi Ewdokia äraminemise pärast iseäranis kurwaks, ning wõttis wiimaks nõuks tema juurde minna ning teda Heliopooli tagasi tulema meelitada. Tema pani munga riided enese selga ning läks senna kloostri, kus Ewdokia elas; aga seal ei lastud teda sisse. Siis läks ta sealt senna kloostri, kus Herman oli, mis sealt mitte kaugel ei olnud. Tema kutjus Hermani wälja enese juurde ning hakkas kawalaste tema ees waletama, — et ta maailma tühjuse, ning kiusatused tahab maha jätta ning munga seisuses ja waewanägemises oma hinge peasta.

— Sina oled weel väga noor, ütles Herman temale. Kas sa jõuad seda waewa ning puudust ära kannatada, mis mõni kord ka meilegi, kes waimuliku wõitlemisel oleme harjunud, raskeks läheb?

— Ka noores põlwes saavad mõni kord raskeid asjad ära toimetud, kostis Wilostratus. Wõtame näiteks Ewdokia, — eks tema jo ole kõik maha jätnud, et Issandat teenida? Tema peale waadates, olen ka mina igatsema hakkanud maailmat ja tema tühjust maha jätta. Kui tema õitsewas nooruses ning ilus wõis küllust ja maailma rõõmu põlgama hakata, puuduse ja waewanägemise kitsast teed Kristuse järele minna, mispärast ei wõi siis mina seda sama teha? Kui ma aga teda näha saaksin, ma usun, et tema sõnad ning teud mulle heaks õpetuseks saakswad olema, mulle wõitlemiseks uut jõudu andma."

Herman ei saanud noore mehe kawalusest aru, uskus tema juttu, wõttis teda oma kloostri wastu

ning saatis teda mõne pääwa pärast jenna floostri, kus Ewdokia oli, ühe kirikuteenriga, kelle kohus oli jenna wiirokit ja küinlaid wiia. Wilostratus sai Ewdokia juurde wiidud. Waemalt wõis ta Ewdokia ära turda, kes waese ja alandliku nunna näul tema juurde tuli. Sest näust, mis enne oma suure iluga Heliopoli kodanikkusid imestellema pani, paistis nüüd kahetsemine ja kurbdus. Kui Wilostratus nägi, et kedagi kõrwalist inimest neid kuulmas ei olnud, ütles ta Ewdokia wastu: „Oled sina see endine imeilus neitsi Ewdokia? Kes on sind seie waesesse floostri toonud? Mis on sind sundinud endist rikkust ja küllust waese sandi elu wastu ära wähetama? Eks jull pat ei ole oma ilu inimeste filmade eest warjada, ihu paastuga waewada, oma imeilusate filmade hiilgamist pisaretega tumestada? Tule meie juurde tagasi. Tuleta meelde, misfuguses külluses ja elasid, tuleta meelde, kuidas kõik Heliopoli linn sinu ilu imeks pani! Müid on kõigil sinust kahju. Põgene siit waesest floostrist ära, wiska need kehwad riided enese ümber ära, jäta waewanägemine ning puuduse kannatamine maha ning tule ja hakka jälle endist wiisi rõõmust elu elama. Sina jagasid oma waranduse waestele, aga Heliopoli kodanikud tahtwad sind uueste rikkaks teha, kui sa aga meie juurde tagasi tuled.“

Need sõnad tegiwad Ewdokia meele väga pahaseks. Tema waatas wihaga nooremehe peale ning hüidis: „Sumal nuhtlegu sind selle eest, et sa mind seie küsama tulid!“ ning noormees kukkus häkitselt Ewdokia jalgade ette maha. Dösel kuulis Ewdokia ühte healt enese wastu ütlemad: „Palu, siis tahan

ma nooremehe surmusest üles äratada, ning tema saab Minu poole pöörama." Ewdokia palus kõigest südamest Jumalat, ning Wilostratus ärkas otsekui unest ülesse ning hüüdis: „ma palun sind, õnnis Ewdokia, sa tõsise Jumala ümardaja, võta mind, kahetsejat patust vastu, sest nüüd näen mina misjulgust armulist ning vägewat Jumalat sina teenid.“ Sest tunnust pööras Wilostratus Jumala poole ning hakkas waga elu elama.

Warsti pärast seda hakkaswad Heliopoli kodanikud Ewdokiat kangeste taga kiusama. Nemad kaebaswad tema peale, et tema on kõik oma suure waranduse, mis ta Heliopolis oli kokku pannud, ristirahwale, keda riigi waenlasteks arwati, ära jaganud. Ewdokia kutsuti kohtu ette. Aga Jumal aitas teda, temale wäge andes imetegusid teha, mispärast sealt maa walitseja ning palju rahwast õige Jumala poole pööraswad. Seesama lugu sündis ka uue maawalitseja ajal, kui see teda, kui ristiinimest, kohtu ette kutsus. Dösel enne seda pääwa, kui Ewdokia kohtu ette pidi minema, kuulis ta unes Issandat enese vastu ütlemat: „seisa kindlaste uskus, Ewdokia! Dund on tulnud, et sa Minu nime pead tunnustama. Ära kardada, Mina tahan kõigi sinu kannatamiste ajal sinuga olla.“ Ewdokia tunnustas julguste oma usku maawalitseja ees ning sai hirmsate piinamiste alla antud. Aga tema kannatas piinamise kõikumata kindlusega ära ning tegi imetegusid, mispärast maawalitseja Jumala poole pööris. Tema heitis Ewdokia jalgade ette maha ning hüüdis: „tee ka mind ristiinimeseks, sest suur on see Jumal, keda sina tunnustad.“

Sest ajast saadik oli Eudofial rahulik elu flooftris, tema pööris palju rahvast ristiusku ning elas väga wana iani. Aga kui ristirahwa tagakiusamine väga kangeks läks ning maawalitseja Wikentius teada sai, et Eudofia ristiusku laiale lautab, siis mõistis ta teda surmale. Tema pea sai mõdegaga otsast ära raiutud.

Breestriliku martri Weodoti, Kirinea piiskopi kannatamised.

2. Märtsil.

Püha Weodot, Kalatia maalt pärit, tuli kolmandama aastasaja lõpetusel Küpruse saare peale Kristuse armuõpetust kuulutama. Tema sõnad ning waga elu mõjusiwad väga paganate südamesse. Palju nende seast pöörsiwad Issanda poole ning paniwad Weodoti enestele Kirinea linna piiskopiks.

Tema walitses hulga aega Kirinea koguduse üle, kuulutas julgeste Kristust, ei kartnud piinamise ega surma. Keisri Witsiniuse walitsuse ajal, mill ristirahvast tagakiusati, käs kis maawalitseja Sawin (Sabius) teda kohtu ette kutsuda. Kui piiskop sest käsust kuulda sai, ei hakanud ta saadikuid ootama, waid läks ise maawalitseja juurde.

— „Siin on see, keda sina taga otsid, ütles

tema ; — mina ei peiduta mitte ennast ära, waid olen ise sinu juurde tulnud, et awalikult tõsist Jumalat tunnistada." Maawalitseja käs kis piiskoppi rihmadega peksta ning ütles tema wastu : „maat, mis sinu liigjulgus sulle toob !“

Piiskop kostis : „Kui sinu waimu filmad oleksiwad selged olnud, siis oleksid sa aru saanud, mis minu wahwus, mis sina liigjulgu seks nimetad, mulle on toonud ; aga, et sa pime oled, seepärast ei näe sa feda õnsust, mis mulle on walmistud. Seepärast olgu sulle teada, et mina igawese õnsuse peale mõteldes, ei tunne walu piinamisest, sest waimulik rõõm wõidab minu ihu walu ära.“

— Mind sina petta ei saa, ütles maawalitseja ; mina tahan sind senni ajani waewada, kunni sa meie jumalate wäge tundma hakkad, sest mull. on mee lew ald sinu üle.

— Need ähwardamised ei tee mulle hirmu, ütles püha piiskop, — sest mina teenin Jumalat, Kes mind piinamiste ajal aidata wõib.

Maawalitseja käs kis terawate raud riistadega tema ihu katki kiskuda, aga püha Weodot kannatas wahwaste selle piinamise ära ning palus Jumalat ja hüidis : „Oh Issand Jeesus Kristus ! kes Sa surma wangi wõtsid ja saadana wäe risti peal ära wõitsid, oma apostlitele ülewelt wäge andsid ning kolme noortmeest tule sees kait sid, kinnita ka mind piinamiste ajal ; sest Sina tead inimese nõdrust, Sina tead kui nõder ja heitlik on meie kindlus. Anna siis oma abi minu nõdrusele, saagu kõik teada, et Sina oled Jumal, Kes kõigile, kes Sinu peale lootwad, kindlust annad.“ Selle aja sees waewasiwad

maawalitseja teenrid Weodoti kängeste. Aga Jumal kuulis tema palwet ning andis temale jõudu rahulikult ja wahwaste piinamised ära kannatada. Pärast kauat waewamist wiidi teda wangitorni.

Tee peal, wangitorni minnes, räkis Weodot rahwale, kes tema järele läksiwad, et kõikumata lootus Issanda peale on teda piinamiste ajal finnitunud; et Jumal annab igawest elu neile, kes tõe eest kannatawad ning oma elu Tema nime pärast ära andwad. Rahwas kuulis waga meelega tema kõnet ning saatis teda jenni kui wangitornini.

Mõne päewa pärast kutsus maawalitseja teda uueste enese ette. „Mina arwan, et endised piinamised on sulle sinu lootuse tühjust sinu Jumala peale küll selgeste näitnud ning, et nüüd enam tarwis ei ole sind uueste piinama hakata; jo sa nüüd meie jumalaid kumardad.“

„Mina olen walmis ikka weel kannatama, kostis püha marter, — sest minu lootus Issanda peale on kõikumata.“

Siis käs kis maawalitseja martri tuliseks tehtud raud woodi peale maha firutada. Aga Weodot kannatas kõik rahulikult ära, nõnda et rahwas ja maawalitseja seda imeks paniwad. Aga kõige see juures ei mõistnud maawalitseja, et Jumal püha martrit aitamas on, ning ütles tema wastu: „Kuidas võite teie, ristirahwas armuheitlikud olla, kui teie ise eneste peale ei halasta?“ Aga püha Weodot kostis temale: „Kui sa oleksid teadnud, kui armuline ja helde minu Jumal on, kes nende üirikeste kannatamiste eest mulle igawest elu tahab anda, siis oleksid sa isegi Tema pärast kannatada tahtnud: aga wäerjumalate

kumardamine teeb teie mõistuse segaseks ; teie loodate ükspäinis selle nüüdsse elu peale, mõtlete ükspäinis maailma tühjuse peale ning annate selle üirikese maa-pealse hea eest igawese elu ära."

Maawalitseja käskis weel ikka piinamisi juurde lisada, ikka weel püha Weodoti kindlust ära võita lootes ; aga tema tegi rahulikult palwet. Tema unustas oma enese walu ära ning palus Jumalat, et Ta rahu Ristitogudusele läkitaks ning ristirahwale tagakiusamiste sees kannatust annaks. Mitmed, tema kindlust nähes, saidad Jumala wäge tundma ning hakkasid suure healega õiget Jumalat kiitma ja tunnistama. Siis käskis maawalitseja Weodoti wangitorni wiia.

Warsi pärast seda sai keiser Konstantin Ditsiniuse peale wõimust, käskis ristirahwa tagakiusamise maha jätta ning kõik ristiinimesed, kes Kristuse tunnistamise pärast olivad wangitorni heidetud, lahti lasta. Siis sai ka püha Weodot lahti lastud. Pärast seda oli ta weel kaks aastat Kirinea piiskopiks, ning lahkus rahuga siit elust ära.

Püha martrite Ewtropiuse, Kleoniki ja Wafiliski kannatamised.

3. Märtsil.

Warsi pärast püha Weodori Tironi*) martrilikkus surma, suri Amasia linnas, Pontuse maal, see maawalitseja ära, kes teda surmale mõistis. Tema asemele sai teine maawalitseja pandud, kes niisama suguse tigidusega ristirahwast tagakiusas. Ütskord pärast seda, kui ta ametisse oli hakkanud, käskis ta kõik need kohtu raamatud, mis endise maawalitseja ajal oliwad kirjutud, enese ette lugeda. Teiste tükkide seas sai temale ka püha Weodori Tironi peale kohtumõistmine ette luetud. Maawalitseja läks selle wäerjumala templi waremud waatama, mis Weodor oli põlema pannud ning seal juures küsis: „kas teised ristiinimesed on, kes Weodoriga kinni wõetud saiwad?“ Temale ööldi, et nad wangitornis kinni on. Tema käskis kolm nende seast enese ette kutsuda: kaks wenda, Ewtropiuse ja Kleoniki, kes Weodori Tironiga iseäralises sõbruses oliwad, ning Wafiliski, Weodori wenna poja.

Need ristiinimesed oliwad oma wangitornis olemise ajal palju paganaid, kes nendega seltsis kinni oliwad, Kristuse poole pöörnud. Nemad kuulutatiwad neile Jumala sõna ning näitatiwad

*) Waata Webruar.

oma elu ja tegudega neile ette, misjugused peavad Kristuse teenrid olema; nemad olivad tasased ja kannatlikud, kõikide vastu lahked ja armulised ning, kindlaste Jumala peale lootes, kannatasivad nurisemata raske waewa ja puuduse wangitornis ära. Teiste seas sai ka wangihoone hoidja usklikuks. Kui maawalitseja käsk tema kätte toodi, siis läks ta wangitorni ning ütles nende kolme ristiinimese vastu: „Tõuske ülesse; see aeg, mis teie ammu olete ootanud, on nüüd kätte tulnud. Maawalitseja kutsub teid. Ärge unustage ka mind oma hea tunnistuse juures ära.“ Ristiinimesed hakkasivad ennast ruttu minemisele walmistama, aga teised wangid hakkasivad nutma ja kurwastama, sest nad teadsivad, et nende sõpru piinamised ning, võib olla ka surm ootavad. „Ärge nutke, mo wennad, ütles püha Ewtropius nende vastu; — meie saame jälle üks teist näha. Tehke palwet meie eest ning paluge Jumalat, et wäerjumala teenistus otša lõpeks ning kõik maailm Jumala armuga täidetud saaks.“

Neid toodi maawalitseja ette. Maawalitseja, kes kuulda oli saanud, et teised wangid Ewtropiusest suurt lugu pidasivad, hakkas kõige esite temaga rääkima, küsis temalt tema nime ning seisust järele. Ewtropius kostis kõigi küsimiste peale wiisakalt, rahulikult ja targaste.

— Mina näen, et sa nõnda sama tark, kui ilus oled, ütles maawalitseja; — sina oled wist tarkuse koolis käinud?

— Mina olen selle tarkuse kätte saanud, mis õpetab Kristuse peale lootma, — kostis Ewtropius.

— Kuule, ütles maawalitseja, — too jumalatele

ohwrit ning käsi ka oma seltsimehi seda sama teha. Mina tahan keisrile sinu pärast kirjutada; tema saab sind au sisse tõstma ning sulle suured kingitused andma. Aga kui sa mitte keisri käsku ei taida, siis tahan ma sind kõige kangelaste piinamiste alla anda.

— Üra mõtle meid oma lubamistega petta, ega ähwardamistega hirmutada, wastis Ewtropius. Mis kasu on meil ajalikust heast, aust ning rikkusest, mis tihti inimese hinge hukatuse sisse saatwad. Meie oleme kõik walmis Kristuse nime pärast kannatama. Kristus on meie rikkus, au ning suurus. Tema on see elu hallikas. Tema kaitseb meid ning võib meid ka sinu käest peasta, kui see Tema tahtmine on.

Siis käskis maawalitseja Ewtropiust piinata ning ütles Kleoniki ja Basiliiski wastu: Aga mis teie ütlete, kas tahate jumalatele ohwerdada, või Ewtropiuse wiisi, piinamisi kannatada?

— Meie tunnistame sedasama Jumalat, mis temagi, seepärast tahame ka temaga kannatada, kostsiwad martrid. Maawalitseja käskis ka neid piinama hakata. Neid pekseti rihmadega nõnda kangelaste, et nende veri maas laenetas; aga nemad kõik kannatasiwad wahwaste piinamised ära, omas waimus Jumala poole üles lennates.

„Oh helde ja armuline Jumal! hüidis suure healega Ewtropius, kes Sa õiglased õnsuse sisse wiid ning patusid meelesparandamisele kutsud! Anna meile kannatust ning aita meid nõnda, kuidas Sa oma sulast Weodori aitasid!“ „Amen!“ hüidsiwad Kleonik ja Basiliik. Häkitselt jätsiwad piinajad

waenamise maha, sest nemad saidwad ühest nägemata wäest finni peetud; aga martrid nägiwad Jeesust Tema au sees ning Weodori Tiranit Tema juures seiswat, ja kuulsiwad ühte healt eneste wastu ütlemad: „Mina näen teie kannatamist, saan otsani teie abimees olema, ning teie nimed peawad elurasmatusse üles kirjutud saama!“

Selle imewäert nägemise läbi kinnitud saades, hakkasiwad ristiinimesed suure healega Jumalat kiitma ja tänama, aga piinajad teenrid hakkasiwad maawalitsejat paluma, et ta ristiinimesed lahti laseks, seepärast et nemad neid enam waewada ei jõua.

— See on noidus! kisedas äraehmatanud maawalitseja, — misjuguise filmamuudmise läbi on need sinatsed petised minu teenrid ära wõlunud?

Aga ka mitmed rahwa seast oliwad seda imewäert nägemist näinud; nemad ütlesiwad maawalitseja wastu: „see ei ole mitte noidus, waid Jumala wägi, mis ristirahwast aitab. Meie oleme Kuningat Kristust näinud, healt taewast kuulnud ning ka hingama läinud Weodori selljamaal näul näinud, nagu tal elawalt oli.“

— Aga mispärast siis mina pole midagi näinud ning mingijuguist healt kuulnud? küsis maawalitseja.

— Sinu waimu filmad on pimedad, ütles Ewtropius, seepärast ei ole ja taewalikku nägemist näinud. Selle sinatse maailma würst on sinu südame kõwaks teinud ning sinu peal lähewad need Prohweti sõnad täide: Jumal on nende kõrwad raskeks teinud ja nende filmad teisiti waatama pannud“ (Jesaja 6, 10).

Rahwa liikumist nähes, käs kis maawalitseja risti-

inimeste piinamise maha jätta. Nemad said wangitorni wiidud. Wangid läksiwad suure rõõmuga nende wastu ning hüüdsiwad suure healega: „meie abi tuleb Issanda käest, Kes taewa ja maa on loorud.“

Maawalitseja oli suures mures ning ei teadnud mis ta pidi ette wõtma. Lõuna söömal ütles ta oma sõbrade wastu: „Mis pean ma nende inimestega tegema? kõik rahwas on liikumas; mis nõu teie annate?“

— Lase neid ruttu ära surmata, ütles üks tema nõuandja. Kui sa aega wiidad, siis jätab kõik rahwas jumalad maha ning pöörab selle Jumala poole, Keda kristlased tunnistawad.

Uga maawalitseja tahtis ennemine neid usku ära salgama sundida, kui surma nuhtluse alla anda. Tema teadis, et kindlus, millega ristiinimesed surmale lähewad, saab teiste usku kinnitama, neile martrite kõikumata lootust Issanda peale näitma ning ristirahwa aru kaswatama. Uga kui ta oleks jõudnud mõne ristiinimese usust ära pöörda, siis oleks see ristiusu kahjuks saanud, teistele pahaks eesmärgiks olnud. Seepärast mõtles ta weel korra sõnadega ning lubamistega neid usust ära pöörda katsuda, ning saatis Ewtropiuse järele.

— Lubad sa nüüd jumalaid kumardada? ütles maawalitseja tema wastu.

— Senni kui minu Issand ja Jumal elab, kostis püha Ewtropius, ei ole ma seda mitte mõelnudki teha.

— Istu maha ning söö meiega lõunat, ütles maawalitseja wäga lahkestes tema wastu.

— Ei mitte, kostis marter, — mina ei taha mitte teiega laudas istuda, sest kirjutud on: „kes pühadega seltsis käib, saab pühitsetud, aga kes õälate seltsi läheb, saab nende õäluse osalitseks.“

— Mina näen, et sa üks kangekaelne inimene oled, ütles maawalitseja.

— Ei, mina ei ole mitte kangekaelne, vaid täidan oma Issanda käsku, kostis Ewtropius.

Siin hakkas maawalitseja teda meelitama, et ta jumalatele ohverdaks ning ütles: „Too ometi üksigi ohwrit, üksnes see tarwis, et rahwas seda näeks, ning mitte meie jumalate poolt ära ei taganeks!“

— Sa tahad, et ma teisi kurja tegudele õpetama hakkaksin? kostis Ewtropius. Ei minu Issand ütles: „Kes eksitab üht neist sinatšist piseksist, kes minu sisse uskwad, sellele oleks parem, et üks keskikivi tema kaela peaks poodama ja teda ära uputada mere kõigesügawama mere kohta“ (Mat. 18. 6).

Siis käskis maawalitseja suure hulga kulda, hõbedat ning kallid riided tuua ning ütles Ewtropiuse wastu: „Kõik selle rikkuse ning weel palju muud wara tahan ma sulle anda, kui sa aga rahwale ütled, et sa minu käsku tahad täita ning walmis oled jumalatale ohverdama, aga pärast wõid sa nii palju, kui tahad, oma Jumalat paluda.“

— Ära kiusa Kristuse sulast, ütles Ewtropius. — Mis kasu on inimesel sest, kui ta kõik maailma omale saaks, aga oma hinge hukka saadaks? Mis wõib meil kallim olla kui hing? Miks wiidad sa

aega? Mõista meid surmale, sest olgu sulle teada, et ükski asi ei või meid Kristuse armastusest ära lahutada.

Beel kaua aega meelitas maawalitseja teda; aga viimaks nähes, et kõik tema waew ilmaasjata on, saatis ta teda wangitorni tagasi, kus tema seltsimehed kõige tema äraolemise ajal tema eest Jumalat palusivad.

Teisel päeval käskis maawalitseja rahwa wäerjumala Artemida (Diana) templi awaliku ohwerdamise tarwis kokku tulla; senna saiwad ka martrid toodud, ning seal ütles maawalitseja nende wastu: „Beel ükskord ütlen ma teile, kumardage jumalaid, kui teie mitte kibedate piinamiste sees surra ei taha.“ Aga martrid ei kostnud temale midagi, waid hakkasivad suure healega Jumalat paluma. Häkitselt tõusis kange torm müristamise ning maawärisemisega, wäerjumala tempel hakkas kõikuma, wäerjumal kukkus maha ning rahwas jooksis suures hirmus laiale.

Pärast müristamise lõpetust, maawalitseja, kes sest looduse kõikumisest mitte oma meelt ei parandanud, kutsus uueste ristiinimesed enese ette ning laskis neid kangeste piinada. Nende peale walati keewa tõrwa; aga Issand teinud oma julasid, — tõrw ei teinud neile midagi häda, waid põletas piinajad. Neid wiidi jälle wangitorni. Dösel finnitask Issand neid ühe imewäert nägemise läbi ning tootask neile igawest elu anda. Teisel päeval mõistis maawalitseja Gwtropiuse ja Kleoniki risti surmala, aga Wafiliski käskis wangitorni jätta, ehk ta küll kangeste palus teda mitte tema seltsimeestest lahutada.

Kui pühad kannatajad linna müiride taha saidwad wiidud ning neid ristisid nägiwad, mis nende tarwis oliwad walmistud, siis hakkasiwad nad suure healega Issandat tänama see eest, et Ta neid oli kõlblikuks teinud risti surma surra, ning palusiwad Teda, et Ta ristirahwale appi tõttaks ning nendele jõudu annaks tagakiusamised ära kannatada. Suur hulk rahwast käis püha kannatajate järel. Martrid saidwad naeltega ristide külge kinni löödud, kuulsiwad taewast healt neid parema elule kutsuwat ning andsiwad palwega omad hinged Jumalale. See sündis kolmandama aastasaja lõpul.

Basiliisk oli weel mõned päewad wangitornis ning pärast sai Romani linna ligidal möegaga ära surmatud. Tema mälestust peetakse tema surma pääwal, 22. Mail.

Meie waga isa Gerasimuse elu.

4. Märtsil.

Waga Gerasimus, Likia maalt pärit, pühendas ennast noorest põlwest Jumala teenimisele, jättis maailma käre maha ning läks Bivaida (Tebeni) kõrbe elama. Tema elas seal hulga aega, käis seal Jerusalemmas ning jäi wiimaks Jordani ligidale elama. Tema kasina ning jumalakartliku elu pärast hakkasivad inimesed temast suurt lugu pidama, tulivad tema juurde elama ning nõnda asus Jordani kõrbe suur klooster.

Sell ajal, see on neljandamal aastasajal, rikkus Ewtihiuse waleõpetus Nistikoguduse rahu. Mitmed ei wõtnud Halkido sinodi mõistmist wastu ning hakkasivad selle waleõpetuse poole hoidma. Waleõpetuse wäljalautamises oli iseäranis tegew üks munk, nimega Weodosius, kes üks tark ja kawal inimene oli. Tema tuli Jerusalemma, pööris seal kuningana Ewdokia, Weodosiuse Noorema abikaasa waleõpetuse poole, ning jõudis oma kawalusega kõik kirikuteenrid Jerusalemma patriarhi Juwenaliuse wastu üles äsfitada. Juwenalius sai ametist lahti lastud, ning kawal Weodosius astus ise patriarhi trooni peale. Tema kawalad kõned pöörasivad mõneks ajaks ka Gerasimuse meele tema poole. Aga Gerasimus ei wõinud kauaks ajaks eksituse sisse jääda, seepärast et tõt armastas ning kõige hoolega jeda otfis. Tema küsis selles asjas waga Ghwimiuse käest nõu,

ning Schwimiuse sõnad pöörivad teda waleõpetuse poolt ära. Tema tagenes waleõpetusest ära, kahetses oma üirikest eksitust taga ning hakkas weel suurema hoolega Jumalat teenima.

Omas kloostri, Jordani ligidal, asutas ta kanged kassinuse seadused, ning oli ise teistele mungawendade puuduse kannatamises ja suures kassinuses eesmärgiks. Wiis päewa nädalas elaswad mungad koguni üksi, igaiüks omas kellias, kus nad kätetööd tegiwad ning muud midagi toiduks ei pruunud, kui ükspäinise natukene leiba, wiigi marju ja wet. Lau-pääwal tuliwad kõik kiriku, jumaliku liturgiat kuulma ning Jumala armu vastu; pärast sõiwad kõik ühes lõunat, ning pühapäewal pärast liturgiat läksiwad kõik jälle oma kelliadesse tagasi ning wõtsiwad toitu ning wiigi puu oksa, kormide polmitsemise tarwis, feltsi. Nende kormide müümisest sai klooster üles peetud. Aga ühelgi mungal ei olnud muud warandust, kui üks ülikond riidid, ragusk, kus peal ta magas, ning kivi kaas, wee tarwis. Suure paastu ajaks läks waga Gerasimus iga aasta kõrbe, et seal waiksuses täieste waimu elu elada. Tema wõttis ühe ainsa jüngri kõrbe feltsi ning tegi seal pääwad ja ööd otse palwet. Üksford, kui ta kõrbes oli, sai temale ühe imewäert nägemise läbi waga Schwimiuse surmast teada antud. Tema nägi inglite koorisid, kes püha wanakese hinge taewa kandsiwad. Warssi ruttas ta Schwimiuse kloostri ning jõudis tema matusele.

Jutustakse, et püha Gerasimus on oma tasanduse ning lahle meelega ka kiskjad metsalised oma sõbra-deks teinud. Üksford tulnud üks haawatud lõukoer

tema vastu ; tema on lõukoera haawa kinni sidunud, ning sest ajast saadik on lõukoer igal pool tema järel käinud ning, kui kodu loom, teda teeninud. Aga kui waga Gerasimus ära surnud, on lõukoer kaua aega tema pärast leinanud ning wiimaks tema haua peale ära surnud.

Waga Gerasimus suri väga wana ia sees, keisri Leo see Suure walitsuse ajal ära, ning sai kõigist munga wendadest taga leinatud.

Püha martrite Pauluse (Paawli) ja Juliania kannatamised.

4. Märtsil.

Ükskord, kui Rooma keiser Awrelian oma riiki mööda ümber reisib, tuli ta ka Ptolomaida linna. Kui ta linna sisse sõitis, tuli üks noor ristiinimene, nimega Paulus, tema vastu, tähendas risti tähte oma rinna ette ning ütles oma sõjara vastu, kes tema kõrwas oli : „ole walmis sõjar, ristirahwale saab üks suur kiusatus tulema.“ Kuningas, nähes, et noormees risti tähte tähendab, käskis teda kinni wõtta ning wahi all pidada, sest sell ajal kiusati kangeste ristirahwast taga.

Teisel päawal kutsus kuningas Pauluse kohtu ette ning ütles tema vastu : „Kuidas tohtisid sa

eile minu filma ees risti tähte tähendada? Kas sa ei tea neid käskusi, mis ristirahwa vastu on wälja antud?"

— Küll tean, kostis Paulus, — aga ükski käsk ei wõi tõsist ristiinimest keelda Kristust Jumala Poega tunnistamast.

— Jäta tühi jut maha, ütles Awrelian, ning too jumalatele ohwrit, kui tahad elama jäeda.

— Mina ei tea teist Jumalat, kui üksnes Seda, Keda ma teenin, kostis Paulus.

Siis ütles Awrelian oma teenrite vastu: „siduge teda jamba külge finni ning piinage teda fenni, kui tema Kristus teda meie käest peastma tuleb.“

Kuninga teenrid wõtšiwad Pauluse finni ning hakkasiwad teda hirmsal kombel piinama. Aga tema kiitis Jumalat ning palus Demalt abi. Korraga tuli üks noor neitsikene kohtu paika ning hakkas kuningat tema halastamata tegude pärast noomima. See oli Juliana, Pauluse sõsar.

— Mis eest piinad sa minu wenda? hüidis tema. — Dns ta ialgi kuninga suurust pahandanud ehk ühelegi selle linna kodanikule midagi ülekohut teinud? Kõik rahwas wõib sulle tunnistada, et tema üks hea ja wiisipäraline inimene on. Kuningas, halasta tema peale!

Kui Awrelian teada sai, kes see neitsikene on, siis hakkas ta teda meelitama, et ta ristiust ära taganeks; aga tema lahked sõnad ning lubamised ei maksnud midagi. Neitsikene kordas üksisõnu, et ta ristiinimene on ning oma usu eest surra ihaldab. Siis käskis Awrelian ka teda piinama hakata.

Paulust ja Julianiat waewati hirmsal kombel: nende ihu kisti raud küintega puruks ning neid wifati katelde sisse, kus keew tõrw oli. Aga kõik need piinamised ei wõinud martrite kindlust kõigutada, waid näitsid rahwale ükspäinis õige Jumala wäge, Kes oma ustawaid sulasid kinnitas ning nende waewa wähendas. Pärast saiwad nad tuliste raud sõelade peale maha firutud, aga ka seal juures kiitsiwad nad suure healega Jumalat.

— Saame näha, kas teie Kristus teile appi tuleb, hüidis Amrelian, keda ristiiinimeste kindlus imestellema pani ning ka wihale kihutas.

Tema on meiega ning aitab meid, kostis Juliania; aga sina ei näe Teda, seepärast et ja keda wäert ei ole. Aga tagane walejumalate poolt ära ning usu õige Jumala sisse, Tema tahab sind wastu wõtta, sest Tema on helde ja armuline.

Raks piinajat, ristirahwa kõikumata kindlust nähes, hakkasiwad mõistma, et neile ülewelt abi saadetakse ning saiwad Jumala suurst tundma. „Si ole teist Jumalat, kui see, Kes Paulusele ja Julianiale abi läkitab!“ hüidsiwad nemad. Kuningas käskis neid ära surmata. Aga pühad martrid ütlesiwad nende wastu: Ärge kartke, teie ei sure mitte igaweseks ajaks ära, waid lähete lõpmata elu sisse. Nemad usksiwad kõigest südamest Jumala sisse ning lahkusiwad palwega siit ilmast ära. Nende nimed on: Kwadratus ja Akafius. Aga martrid saiwad wangitorni wiidud, kus Issand neid ühe imewäert nägemise läbi kinnitas ning nende haamad terweks tegi.

Teisel päawal wiidi neid uueste kuninga ette,

Kes neid jälle Kristust ära jalgama fundis. Aga, nähes, et sõnad midagi ei aita, laskis ta neid uueste piinama hakata. Aga ka nüüd, nõnda samma kui ennegi, läkitas Issand neile abi ning kergitas nende waewa. Üks piinaja, nimega Stratonik, nähes, et martrite filmist kõigefangemate piinamiste ajal taewa rõõm paistis, hakkas Kristuse sisse uskuma. Tema wiskas piinamise riistad käest ära, lükkas wäerjumala, mis kohtu paigas seisis, maha, hakkas teda jalgadega tallama ning hüidis: „ka mina olen ristiniimene! Tehke minuga, mis teie tahate!“ Sell ajal, kui ta surmale mõistetud sai, palus ta Jumalat ning ütles: „Oh Issand Sa õige Jumal! ära lüka mind, kes ühe üirikese aega Sinu püha nime olen tunnistanud, oma pale eest ära!“ Tema sai mõegaga ära surmatud.

Runinga wiha süttis hirmsal wiisil põlema, kui ta nägi, et piinamised ristiniimeste kindlust ära ei wõitnud ning et uskjate aru ikka suuremaks kaswis, sest ristiniimeste rahulik meel ning rõõm, millega nad piinamiste alla läksiwad, näitsiwad selgeste paganatele Issanda wäge, mis ristiniimesi aitamas oli. Awrelian mõtles kõige hirmsamad piinamised wälja; aga wiimaks, nähes et martrid mitte usust ära ei tagane, mõistis neid surmale. Pühad kannatajad läksiwad rõõmuga surema ning laulsiwad suure healega: „Oh Issand, Sa peastsid meid meie waewajate käest ning meie wihkajad oled Sa häbi sisse saatnud!“ Kui nad linna müüride taha nuhtluse paika saiwad wiidud, palus püha Paulus timukat esite Juliana ära surmada, sest ta kartis, et Juliana tema surma nähes, mitte araks ei läheks. Juliana

lõi risti ette ning andis rõõmuga oma hinge Jumalale. Pärast teda sai ka Paulus mõegaga ära surmatud. Aurelian käskis nende ihud metsaliste söögiks wistata; aga metsalised ei puutunud neisse ning ristirahwas matiwad neid õõse aufaste maha. See sündis kolmandamal aastafajal.

Waga martri Kononi ja tema poja kannatamised.

6. Märtsil.

Sellesama keisri Aureliani ajal elas Skonia linnas üks waga ja jumalakartlik ristiinimene, nimega Konon. Temal oli üks ainus poeg. Pärast poja sündimist suri warsti tema naene. Konon langes naese surma pärast suure kurbduse sisse; kurbduses tuli temale ihaldamine ennast täieste Issandale ära anda, kes kurbi trööstib; pääwad otja tegi ta palwet ning luges Jumala sõna. Aga kui poeg seitsme aastaseks sai, siis läks Konon temaga ühte kloostri elama, mis seal ligidal oli, ning kus wagad inimesed ennast oliwad Jumalale pühendanud. Seal hakkas poisikene lugemist ning Issanda seadust õppima. Oma wara jagas Konon waestele, sest ta ei arwanud rikkust pojale kasulikku olevat, ning õpetas teda

maast madalast Jumalat üle kõige asjade armastama ning Tema käskusid täitma.

Kononi waga elu pärast hakkaswad kõik ümberkaudsed elanikud temast lugu pidama ning kõigis asjus tema käest nõu küsima. Kui neil midagi äpardust juhtus, siis tuliwad nad ikka Kononi juurde, ning tema oli alati walmis neile abi näitma ning nende eest Jumalat paluma. Jumal wöttis ikka oma ustawa sulase palwet kuulda ning andis temale meele walla imetegusid teha. Mitmed paganate seas, tema imetegusid nähes ning tema õpetust kuuldes, pööraswad Issanda poole.

Kui maawalitseja, Domitjian, kuulda sai, et Konon mitte ükspäinis ise Kristust tunnistas, waid ka paganate seas Jumala sõna wälja lautada püiab, siis tuli ta Skonia linna, et selle uue õpetuse laiale lagunemist finni pidada. Tema tulemine täitis kõik ristirahwa suure hirmuga, sest kõik teadsiwad, et ta üks armuheitmata inimene oli. Mitmed ristirahwa seas põgenesiwad linnast ära ning läksiwad mägedesse ja kõrbedesse warjule; aga Konon jäi linna ning ootas rahulikult oma osa.

Warsti kutjus Domitjian teda enese ette, ning lootes teda sõnadega usust ära pöörda, hakkas lahkestes temaga kõnelema. Tema ütles: „minu ees on sinu peale kaebatud, et sa kristlaste waleõpetuse poole hoiad ning nende eeskust laiale lautada püiad; aga mina ei ole seda mitte uskunud, ning nüüd, sind enese ees nähes, usun et sa üks aus ja ilmalaitmata inimene oled.“

Nende sõnade kostuseks, tunnistas Konon oma usku Kristuse siise ning lihas juurde: „Selle usu

fisfe tahan ma oma elu otsani jäeda. Mina ei tahan mitte Kristust ära salgada, Kes ütles: Mina olen tee, tõde ja elu; kes Minu fisfe usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. (Joan 11, 25). Meie, kes Jumalale truiks jääme, peame mitme wiletsuse läbi taewa riiki minema, aga teie, selleinatse maailma lapsed, kes Jumala fisfe ei usu ning maailma rõõmus elate, peate pilkase pimeduse fisfe heidetud saama."

See kostus süitas Domitsiani wiha hirmsaste põlema ning tema käs kis Kononit armutumal kombel piinada. Aga Kristuse sulane kannatas piinamised wahwaste ära.

— Kuule minu sõna, ütles temale Domitsian, kumarda jumalaid, siis käsin ma piinamise seisma jätta, ning sina wõid uueste elu rõõmu maitsma hakata.

— Mina tahan elada mitte ihulikku, waid waimulikku elu, ning ka üksnes waimulikku rõõmu maista, kostis püha marter kindlaste.

Nähes, et piinamised Kononi usku kõigutada ei wõi, käs kis Domitsian piinajad seisma jäeda ning hakkas jälle sõnadega Kononi peale käima. Kononilt tema seisusest ning suguwõsast järele küsides, sai Domitsian teada, et tal poeg on, ning käs kis teda enese ette tuua.

— Kui wana so poeg on? küsis ta wanamehe käest; mis usku ta on ning mis ta nimi on? Isa kostis:

Tema on seitseteistkümmend aastat wana, tema nimi on Konon ning tema on, Jumala armu läbi, hilja aegu diakoniks pühitsetud. Mina olen teda

Issanda seaduses elama õpetanud, ning tema on, nõnda sama kui minagi, valmis Kristuse nime pärast oma elu ära andama.

Siis hakkas Domitsian noort Kononi usust ära taganema sundima ning ütles tema vastu: „pole imeks panna, et minu isa surma ihaldab, tema on jo wana inimene, noores põlwes on ta küll rõõmu näinud ning nüüd ei ole tal enam midagi paremat omas wanas põlwes oodata. Aga sina oled noor; full on kõik elu rõõmud weel ees; halasta oma nooruse peale.“

— Minu isa on mind ainult tõsist Jumalat tundma õpetanud ning Teda oma elu aja teenima juhatanud, kostis noormees. — Tema käest olen ma teada saanud, et Jumal nendele, kes Teda armastawad, igawest elu annab. Aga maapealne elu ilma Jumalata ei ole mitte elu, waid surm. Seepärast tahan ma seda sama teed Jumala juurde minna, mis minu isa läheb.

— Aga mina tahan minu isa libeda surma läbi siit elust lahutada, ütles maawalitseja — kas siis sina ka temaga hukka minna tahad?

— Jah, mina tahan oma isaga seltsis surra, et temaga ükskord igawese elule üles tõusta, kostis noor Konon.

— Rahju on seda noortmest surmale anda, ütles maawalitseja; — parem oleks temal töt tundma hakata ning jumalaid kumardada.

— Tema on töt tundma saanud, kostis wana-meis, — sest tema, nõndasama, kui minagi, teenib Seda, Kes on tõde ja elu.

Maawalitseja hüüdis: „ma ütlen teile wiimast

forda : kumardage jumalaid, siis tahan ma teid heaga lahti lasta ning kallid kingitused teile anda."

— Meie oleme ristiinimesed ning oleme valmis Kristuse nime pärast surema, kostis Ronon kindla sõnaga.

Siis käs kis Domitsian mõlemad ristiinimesed hirmsate piinamiste alla anda. Nemad sirutati raud sõelte peale, kelle alla suur tuli tehti, heideti keema tõrwa katelde sisse. Aga kange valu sees kiitsiwad martrid Jumalat ning palusiwad Temalt omale kinnitust : Issand wõttis nende palwet kuulda : Sngel, ilmus neile ning ütles : „rahu olgu teile, wahwad wõitlejad ! Urge kartke, Kristus on teiega ning tahab teile wõitu ja igawest rõõmu anda." Issanda kõigewägewama abiga kinnitused saades unustasiwad martrid oma walu ära, kõik omad mõtted ja ihaldamised Jumala poole pöördes. Pärast kauat piinamist, käs kis Domitsian nende pead mõegaga otsast ära rajuda. Seda käsku kuuldes, hüidsiwad pühad kannatajad : „Meie täname Sind, oh Issand, et Sa meid oled kõlblikuks teinud Sinu nime pärast kannatama. Meie palume Sind, anna rahu oma Rogudusele, kauta wäerjumalate wõimus ära, kinnita neid, kes Sinu sisse usuwad ning lasse nende aru paljaks saada ; aga meid wõta Enese juurde ning anna rahu meie hingedele !" Sedamaid, kui nad selle palwe saiwad lõpetanud, kuulsiwad nemad ühte healt ennast kutsuwat ning enne kui timuka mõel nende külge puutus, andsiwad nad omad hinged Jumalale.

Preestriliku martrite mälestus, kes Hermoni linnas kannatasivad.

7. Märtsil.

Benemaa, nagu teada on, wöttis ristiusku apostlisarnatse würsti Wladimiri ajal, kümnendama aastasaja lõpul, wastu. Aga ammu enne seda sai mõnes näidse Benemaa jäuskonnas Jumala sõna kuulutatud. Kõige esite tuli ristiusk Tauria ehk Krimmi poolejaare peale, mis wanal ajal Tauria Hersonifiks hüiti ning Rooma keisrite all oli. Seal, nagu wanad kirjad tunnistawad, on juba püha apostel Andreas, Esikutsutud, armuõpetust kuulutanud ning pärast lõuna Benemaal käinud ja nende mägede peale, kus nüüd Kiewi linn on, ühe risti püsti pannud.

Rooma keisrid, kes ristirahwast tagakiusasivad, aitasivad ilma tahtmata Krimmi pooljaare peal ristiusku laiale lautada. Nemad saatsivad senna neid inimesi, kes riigi seaduste wastu oliwad efsinud, wangi põlwe; aga et Kristuse tunnistamine ka suureks süüks riigi seaduse järele arwatud sai, seepärast sai ka palju ristiinimesi (nagu püha Klemens, Trajani walitsuse ajal) senna wangi põlwe saadetud. Need ristiinimesed pöörivad oma õpetuse ning waga elu eesmärgi läbi palju paganaid Issanda poole, ning oma martriliku surma läbi kinnitasivad usku nende südametes, kes Issanda poole oliwad

pöörnud. Nõnda seadab Issand kõiki inimese heaks ja kasuks, ning sagedaste sünnib seda, et need samad inimesed, kes Tema tahtmise vastu panewad, saawad ilma oma enese teadmata Tema tahtmise täitmise riistadeks.

Ohk küll ristiusu wangid palju paganaid oma õpetusega õige Jumala poole pöörsiwad, siiski jäi suurem hulk Krimmi poolejaare rahwast pagana usu pimeduse sisse. Seal elas ka palju Suuda rahwast, kes ristiusu wäljalautamisele kõigest wäest püüdsiwad takistust teha ning ühes paganatega ristirahwast tagakiusasiwad ja waewasiwad. Ristirahwas, kellel tihti piiskoppisid ning preestrid ei olnud, wõiswad üksnes salaja palwel käija, ning nende aru kahanes waenlaste tagakiusamisest ja waemamisest koguni piisikeseks. Aga esimestel ristiusu aastafajadel waimustas püha armastus kõiki uskjaid. Issanda seaduse täitmiseks ning armastusest ligemiste vastu aetud, andsiwad nad ennast heameelega tagakiusamistele ja ka surmale, et aga ligemisi aidata ning neid õige Jumala tundmisega walgustada.

Keisri Dioklitiani walituse ajal, kolmandamal aastafajal, saatis Jerusalemma patriarh Ermon mitme maa sisse piiskoppisid Ewangeliumi armuõpetust kuulutama. Kaks nendest, Schwrem (Swrain) ja Basilius, tuliwad Hersoni maale (Krimmi poolejaare peale). Sulga aega elasiwad nad seltsis selle maa pealinnas Hersonis ehk Korsunis, trööstisiwad oma kaastundmisega wiletsaid ristiniimesi ning maenitsesiwad paganaid wäerjumalaid maha jätma ning õige Jumala poole pööрма. Mõne aja pärast jättis Schwrem Hersoni maha ning läks

kaugemate maadesse. Tema tuli armuõpetuse kuulutamiseks jenni kui Donau jõeni. Mitmed pöörsivad õige Jumala poole ning wõtsiwad püha ristmist wastu; aga suurem hulk rahwa seast näitas waenu tema wastu. Tema kannatas nurisemata tagakiusamised ja meelehaigused ära ja sai wiimaks, ühe maawalitseja käsu järele, mõdegaga ära surmatud. See sündis 7. Märtsi (Paastu) kuu pääwal.

Kga Basilius jäi Hermoni armuõpetust kuulutama, mõned uskusiwad tema jutlust, aga suurem hulk linna rahwast tõstiwad tema wastu waenu: pekswad ning wacwasiwad teda ja wiimaks ajasiwad linnast wälja. Tema läks ära ning asus ühe mäe koopasisse elama. Rahwa rumaluse ning kanguse pärast leinades, palus ta ühtepuhku Jumalat, et Ta paganaid õige usuga walgustaks.

Üks wana jut teatab, et mõne aja pärast on ühel suurtsugu Hermoni linna kodanikul poeg ära furnud. Wanemad on teda maha matnud, tema surma pärast wäga suure kurbduse sisse langenud ning alati tema haua peal nutmas käinud. Ükskord õõsel on mõlemad furnud poisikesse wanemad ühel ajal ühte imewäert und näinud. Surnud poeg on neile ennast unes näidanud ning nende wastu ütelnud: „Miks nutate ja leinate teie minu surma pärast? Miks palute teie meite jumalaid? Nemad ei wõi mind furnust üles äratada, sest neid ei ole olemaski. Kui teie tahate mind elawalt näha saada, siis minge selle wõera mehe juurde, keda teie tagakiusasite ning linnast wälja ajasite, paluge teda, et ta oma Jumalat minu pärast paluks, ning uskuge ka ise selle Jumala sisse, Keda tema tunnistas, sest

Tema on see tõsine Jumal, Kellel meelewald on elawate ja furnute üle; Tema võib mind furnust üles äratada." Unest üles ärkades, jutustasivad wanemad teine teisele oma imewäert unenägu, ning pärast läksivad kõige sugulastega äraaetud piiskoppi taga otsima. Kui nad teda koopast üles leidsivad, siis heitsivad nad tema jalge ette maha ning palusivad teda poisikese furnust üles äratada. Aga piiskop kostis neile: „Kuidas võin mina, patune inimene, ühe furnu üles äratada? Jumal üksi võib seda teha. Uskuge Tema sisse ning paluge Teda.“

— Kui meie poeg furnust üles tõuseb, siis tahame meie kõik teha, mis sina meid käsib, kostsivad poisikese wanemad.

Wasilius läks nendega poisikese haua juurde, käsib haua kiwi ära weeretada ning läks senna sisse. Tema tegi furnu juures palwet, pühitset wet ning riputas seda tema peale ning hüüdis püha Kolmainu Jumala nime, nõndasama, kui ristmise juures tehakse, ning poisikene tõusis häkitselt elusse ja hakkas Jumalat kiitma. Kõik, kes seal juures olivad, langesivad piiskopi ette filmili maha ja hakkasivad taewa Jumalat austama. Püha piiskop Wasilius sai auga linna tagasi wiidud ning palju linna rahvast uskusiwad Jumala sisse ja lastsivad ennast ristida.

Seft ajast saadik hakkas ristiusk jõudsaste linnas ja tema ümberkaudu ennast laiale lautama; aga paganad ning Juuda rahwas, kes omas uskmatas meeles kangeks jäiwad, ei wõinud seda ristiusu laiale lautamist sallida, ning wõtsivad nõuks püha piiskopi ära hukata. Ükskord öösel tuliwad nad tema maja

ümber, wõtswad teda, siduswad kinni, wedaswad linna uulitsaid mööda ning pekswad kiwidega ja nuijadega furnuks. Tema ihu sai linna müiride tahta metsaliste söögiks wisatud; aga metsalised ei puutunud temasse ning tema ümber paistis öösetel üks imewäert walgus. Wiimaks wõtswad ristiinimesed öösel martri ihu ning matswad teda maha.

Warfi pärast seda läks üks püha Wasiliuse jünger Sellesponti maale ning sai seal nende kolme piiskopiga kokku, kes Wasiliuse ning Ghwremiga oliwad Jerusalemmast tulnud. Tema jutustas neile sest, mis Herjonis armuõpetuse kuulutagatega oli sündinud. Piiskopid tänaswad Jumalat, et Ta nende seltsimehed oli kõlblikuks teinud Tema nime pärast kannatada, ning, ehk küll tagakiusamist ja ka surma karta oli, wõtswad nad siiski nõuks Herjoni linna minna, et seal paganate walgustamise tööd edasi teha, sest see püha töö oli neile kallim kui elu.

Kolm piiskoppi Gwgenius, Elpidius ja Agawodor, tuliwad warfi Kõrsuni linna. Ristirahwas wõtswad neid suure rõõmuga wastu; aga Hebreä rahwas ja paganad tõstswad waenu nende wastu ning tapsiwad neid mõne aja pärast ära. See sündis 7. Märtsi kuu pääwal.

Mitme aasta pärast, keisri Konstantini walitsuse ajal, saatis Jerusalemma patriarh uueste ühe piiskopi nimega Ghweriuse, Herjoni linna. Hebreä rahwas ning paganad tahtswad ka teda ära tappa, aga, et keiser ristirahwa eest seisis, seepärast ei saanud nad oma kurja nõu täide saata. Püha Ghwerius walitses rahulikult oma koguduse üle, kuulutas Jumala sõna ning oli ise rahwale kristliku elu eesmärgiks.

Üksford, kui ta Konstantinopolist tagasi tuli, kus ta keisrit tema eestfeismise eest tänamas käis, jäi ta tee peal haigeks ning suri ära. Ristirahwas, kes teda, kui oma isa armastasiwad, leinasiwad teda kaua aega taga.

Pärast tema surma sai üks piiskop, nimega Kapiton, Herjoni linna jaadetud. Wanad kirjad tunnistawad, et paganad, kes seal linnas elanud, on tema käest ühte imetähte nõudnud, et nad oleksiwad wõinud selle Jumala sisse uskuda, Keda tema kuulutas. Ning piiskop on kindla lootusega Jumala abi peale, tule sisse läinud, seal kaua aega palwet teinud ning pärast ilma wigata sealt wälja tulnud. Siis on kõik, seda imetegu nähes, ära ehmatanud ja hüidnud: „Suur ja wägew on üksnes see Jumal, Keda ristirahwas austawad! Tema hoiab oma sulasid ka tule sees ilma wigata!“ Palju rahwast lasti siwad ennast ristida, ning ristiusk lagunes üle kõige Tauria poolejaare laiale. Sest imeteust, mis püha Kapiton oli teinud, sai keisri Konstantinile, kes sell ajal Nikeas sinodi peal oli, teada antud. Püha Kapiton oli mitu aastat Herjonis piiskopiks. Üksford, kui ta laewaga Konstantinopooli läks, tõusis kange torm ning ajas tema laewa Dniepri jõe suhu. Seal wõtsiwad harimata elanikud kõik need inimesed, kes laewa peal oliwad, kinni ning tapsiwad ära, aga piiskopi uputati meresse ära.

Ristifogudus pühitseb 7. Märtsil kõigi nende seitseme piiskopi mälestust, kes kõige-efite Herjonisis Tauria maal armuõpetust kuulutatiwad, nende nimed on: Chwrem, Wasilius, Ewgenius, Elpidius, Agawodor, Chwerius ja Kapiton. Meile, Wene riigi

rahvale, peab nende Jumala sõna kuulutajate mälestus iseäranis kalliks olema, sest nemad on seal kaugel Vene riigi piiri peal armuõpetust kuulutanud, kust wiimaks kõige Vene maale õige-õusu walgus paistma hakkas. Ka Slawi rahwa walgustajad, Kirillus ning Methodius, käiswad Hersoni linnas ning würst Vladimir sai Hersoni piiskopist Issanda seaduses õpetud. Müüd enam Hersoni linna ei ole. Tema waremed on Sewastopoli linna ligidal näha.

Püha neljakümne martri mälestus,
kes Sebastia järwes waewatud saiwad.

9. Märtsil.

Neljandamal aastasajal andis keiser Titinius kanged käsud ristirahwa wastu wälja. Ühes rügementis, mis Sebastia linnas Armeenia maal seisis, oli sell ajal nelikümmend sõameest, kes ristiusku tunnistasiwad. Kõige rügementi meeste seast oliwad nemad iseäranis wahwad sõas ning hoolsad kõigis oma ameti kohuste täitmises, mis eest neid kõik teised sõamehed armastasiwad ja austasiwad. Tuli ka Sebastia linna käsk, et ristirahwast peab pagana jumalaid kumardama sundima. Linna ülem, Agrikolaus, kutsus need sõamehed enese ette ning kuulutas neile seda kuninga käsku. Aga nemad kõik ühest

suust koostsiwad, et nad wäerjumalaid kumardama ei haffa. Sinna ülem ähwardas neid piinata ja ära surmata, kui nad keisri käsku ei täida, lubas neile aunimed ja kallid kingitused anda, kui nad Kristust ära salgawad, aga et ähwardamised ning lubamised midagi ei aitanud, see pärast saiwad sõamehed wangitorni saadetud ja seal teise pääwani finni peetud.

Agrikolaus lootis, et nad wangitornis järele mõtlewad ning omast usust ära taganewad, aga nemad palusiwad seal Jumalat ning saiwad ühe ime-wäert nägemise läbi finnitud. Issand ilmus neile, tootas neile oma abi läkitada ning neid õnsuse fisse wiia.

Teisel pääwal, kui neid jälle linna ülema ette kutsuti, kuulutasiwad nemad endist wiisi, et nad enemine tahtwad surra, kui õiget Jumalat ära salgada. Agrikolaus pruukis nõndasama, kui ennegi ähwardamisi ja meeletamisi, et neid usust ära pöörda. Tema ütles nende wastu:

— Rõiges meie kuninga sõa-wäes ei ole teie farnatsid mehi, — nii wahwu, ilusaid ja käsutailikkuid, kui teie olete. Mina armastan ning austan teid palju rohkem, kui kõiki teisi sõamehi; ärge tehke seda, et ma armastuse asemel teid wihkama haffan.

— Meie ihaldame Jumala armastust, kostis üks sõamees.

Raua aega katsus Agrikolaus neid sõnadega usust ära pöörda; aga kui ta nende kindlust nägi, käs kis neid wangi torni heita, sest temale ei olnud weel kuninga käest luba tulnud neid surmale anda.

Wangitornis pruukisiwad sõamehed kõik aja palwe ning hingekasuliku kõne peale tulewast elust ning

waimustasiwad üks teist kindlaste õige usu eest seista ning hirmu ja arguse omast südamest ära ajada. Kolm meest: Kandid, Kürion ja Domnus, keda teised, nende heategude ning waimu kindluse pärast iseäranis au sees pidasiwad, maenitsefiwad ühtepuhku teisi. Kürion ütles; „Sumala tahtmise järele oleme meie sessinatšes ajalikus ja wiletsas elus ühes elanud, püüdkem nüüd kindlad olla, et meie ka igaweses elus üks teisest ära lahutud ei saaks. Meie oleme ühest nõust ning wahwaste maapealisk kuningat teeninud, olgem ka taewa Kuninga wahwad sõamehed“

Ühe nädala pärast tuli üks ülem, nimega Lifius, kes kuningast oli saadetud, Sebastia linna, nende sõameeste peale kohut mõistma, ning kutsus neid enese ette. „Wennad ärge kartkem hirmu! ütles Kürion oma seltsimeeste wastu. Eks Issand ole meid ikka aidanud, kui meie sõas Teda appi hüüdsime? Eks meie ole Tema pühade nimel waendlasti wõidnud? Tuletage meelde hirmsat lahingut, kui kõik meie rügement pelgu põgenes ning meie üksi waendlaste keskele jäime. Meie palusime Sumalat, ning saime Tema abiga waendlaste peale wõimust. Palugem ka nüüd Teda ning ärge kartkem piinamisi. Põulgem ka nüüd sedajama laulu, mis meie ikka enne lahingut laulsime: S u m a l , p e a s t a m i n d o m a n i m e p ä r a s t j a a n n a m u l l e k o h u t o m a w ä e l ä b i (Paul 54). Kõik hakkasiwad suure healega seda laulu laulma ning läksiwad kohtu ette. Pühad kannatajad, kui õiged ristiniimesed, ialgi ei palunud Sumalalt seda, et Ta neid piinamistest peastaks, waid et Ta neile jõudu annaks wahwaste ja kindlusega piinamised ära kannatada; nõnda sama oli ka nüüd, ning

Issand wöttis selle kristliku palwe wastu: andis neile kõikumata waimu kindlust ning palawat usku, mis inimest kõigeraskemad hädad nurisemata ära kannatada aitab.

Kui sõamehed kohtu ette jõudsiwad, ütles Lifius Agrikolause wastu: „need mehed tahtwad wist suuremaid aunimesid saada?“ pärast ütles ta sõameeste wastu: kumardage jumalaid, siis saate kõrged aunimed; aga kui teie omas efsituses kangeks jäete, siis kautate sõameeste au ära ning saate piinamiste alla antud.“

— Wõtke meilt mitte ükspäinisi sõameeste nimi, waid ka meie elu, kostis Kandid; — sest kõige kallim, kõigeausam on meie Kristuse meie Jumala nimi. — Siis käs kis Lifius kiwidega nende suu wastu lüüa; aga kiwid pörkasiwad, ühe isääraliku Jumala targa nõu järele, Lifiuse ning tema tige date teenrite peale tagasi; aga pühad kannatajad jäiwad ilma wigata ning saiwad weel kindlamaks Issanda sees. Pärast seda saiwad nad uueste wangitorni wiidud. Kõige õõ palusiwad nemad seal Jumalat, laulsiwad Daweti laulusid ning wiimaks kuulsiwad healt taewast eneste wastu ütlemad: „Kes minu siise usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. Olge julged ning ärge kartke üirikesi piinamisi!“

Kui nad teisel pääwal jälle Lifiuse ette saiwad wiidud, kostsiwad nemad kõige tema meelitamiste ja ähwardamiste peale. „tee meiega mis sa tahad, meie oleme ristiinimesed ning ei taha wäerjumalaid kumardada.“

See oli Paastu kuus, ilm oli külm ning kõle tuul puhus. Lifius käs kis martrid õõseks järwe

wiia, mis Sebastia linna ligidal oli, ning pani sõamehed ja ühe wangide hoidja neid wahtima. Seal samas nende ligidal käskis piinaja ühe sauna sojaks kütta, et need, kes surmasti peaseda tahtwad ning Kristust ära salgawad, wõiksiwad senna soendama minna. Lifius lootis, et mardrid mitte nõnda kaua, ei jõua kanget külma kannatada, sest öö oli külm ning kõik järw sai jäega kaetud. Üks martrite seast, tõeste ei jõudnud waewa ära kannatada, tuli järwest wälja ning hakkas sooja sauna poole jooksuma; aga niipea, kui ta sauna uksest tahtis sisse minna, kukkus ta surmiks maha. Aga kõik teised martrid kannatasiwad wahwaste kange waewa ära, Jumalat paludes ning Daweti laulusid lauldes.

Reskõösel hakkas häkitselt üks imewäert walgus nende ümber paistma; sõamehed, kes wahi peal oliwad, uinusiwad magama; üksnes wangihoone hoidja oli ülewal. Tema nägi seda walgust, mis püha martrite ümber oli ning ka hiilgawaid kroonisid nende peade peal. Selle nägemise pärast hakkas ta õige Jumala sisse uskuma, wõttis omad riided ümbert ära ning hüidis: „ka mina olen ristiniimene!“ astus järwe püha martrite sekka ning ütles paludes: „Oh Issand Jumal, mina usun Sinu sisse! Wõta ka mind oma sulaste sekka ning tee mind kõlblikuks Sinu püha nime pärast kannatada.“ Nõnda sai jälle endine martrite aru (40) täis.

Teisel päawal, kui Lifius teada sai, et martrid weel elus oliwad, käskis ta neid uueste piinata ning wiimaks ära surmata. Wangihoone hoidja sai ka nende sekka arwatud. Ühe martri ema oli nende piinamise juures, ning palus kõige nende piinamise

aja oma poja eest Sumalat, et poeg mitte nõdruse
sisse ei langeks, waid wahwaste Kristuse nime pärast
surema läheks. Kõik martrid läksiwad rõõmuga surma
nuhtluse paika ning laulsiwad :

Püüdja paelust peasenud

Linnukese sarnane

On nüüd meie hingefe.

Paelad katkewad,

Meie peajeme

Ja ka jeda Daweti laulu :

Meie abi tuleb Issanda käest,

Kes taewa ja maa loonud (Laul 124, 8).

Pärast surma nuhtluse toimetamist, käskis Diuus
püha kannatajate ihud ära põletada, et ristirahwas
neid auga maha matta ei saaks. Sõamehed — tegiwad
hagudest ja kuiwist puist suure tule ülesse ning heit-
siwad martrite ihud tule sisse ; aga kui tuli ära kustus,
ning martrite kondid leiti terwed olewad, siis wisati
neid jõkke. See sündis 320. aasta ümber, pärast
Kristuse sündimist.

Kolme päewa pärast ilmusiwad pühad kannatajad
Sebastia piiskopi Peetrile ning käskisiwad eneste
ihud jõest wälja wõtta. Tema läks öösel ristiini-
mestega jõe äärde, üks imewäert walgus walgustas
neid kohte, kus need kondid oliwad, ning nemad
saiwad jõest wälja wõetud ja kokku korjatud.

Rõne Sebastia sõameeste martlikust surmast läks
warsti ristirahwa sekka laiale. Püha Chwrem Sirin
jutustab, et kui ta ükskord Kesarea linnas Wafiluise,
see Suure, jutul käis, siis on nemad hulga aega

nende martrite imekspanemiseväert kindlusest ning õnne ja surma sõnedenud. 436-mal aastal pani keiserina Pulheria need kanded ühe väga kalli laeka sisse. Juba manast ajast peab Kristifogudus Sebastia martrite mälestust ning, et nende mälestuse pääw ikka suure paastu ajal on, saab sell päawal paast fergitud.

Pau!

Sebastia martrite mälestuseks.

Njalikku häda wahwast kannatades,
 Igawese elu rõõmu ette maitstes,
 Pühad martrid hüidsid, üks teist finnitades:
 Sõbrad, seltsimehed, wennad Kristuse fees!

* * *

Heitkem riided maha,
 Salgagem müid ära
 Wana patu inimest.
 Talwe külm on walus,
 Paradiis on magus,
 Tõtkem senna kõigest wäest.

* * *

Jäe teeb meile waewa,
 Kannatus wiib taewa,

Ärge taganegem sest ;
 Kui nüüd kannatame,
 Küll siis kroonid saame,
 Onfaste fiit lahkudes.

Püha kannataja Kodratus Nikomidiaft.

10. Märtsil.

Keisri Detsiuse walitfufe ajal, kolmandama aasta-
 faja poolel, sai palju ristirahwast Nikomidia linna
 toodud ning seal wangitorni heidetud, senniks kui
 üks ülem kohtumõiftja pidi keisri poolt senna läkitud
 faama, nende peale kohut mõiftma, sest sell ajal
 kuufati kangeste ristirahwast taga. Suur hirm tuli
 Nikomidia linna ristirahwa peale: mõned nende
 feaft põgenesiwad mägedesse ja kõrbedesse; aga
 mõned jäiwad linna ning ootiwad rahulikult piina-
 misi ja surma. Nende wiimiste seas oli üks suurt-
 fugu ja rikas noormees, nimega Kodratus, keda kõik
 linna rahwas tema kauni elu wiiside ning heategude
 pärast austasiwad. Kodratus, kes ise surma ei
 kartnud, oli teiste ristiinimeste pärast suures mures
 ning püidis neid igapidi aidata. Raha eest sai ta
 luba wangihoonetes käia, et kõik elu tarwitused
 wangidele wiia, neid kurbduses trööstida ning neid
 maenitfeda omas uskus kindlad olla ja mitte surma
 karta.

Mõne aja pärast tuli keisrist läkitud ülem kohtumõistja, nimega Perennius, Nikomidia linna, ning käskis wangid enese ette tuua. Kohtupaika, kuhu neid wiidi, tuli hull rahwast kokku ning teiste seas ka Kodratus. Nähes, et mõned ristiinimesed suure hirmu sees oliwad, hakkas ta kartma, et nad usust ära ei taganeks, ning kui kohtumõistja wangide wastu ütles: „ütelge nüüd igaüks oma nime, seisust ning isamaad,“ — läks Kodratus forraga wangide sekka ning kostis suure healega kõikide eest: „meie kõikide nimed on — ristiinimesed, meie seisus ning aunimi on — Kristuse sulased; meie isamaa on — taewas, kuhu Issand tahab kõiki neid asutada, kes Tema peale lootwad.“

Perennius pani seda julget kostust imeks ning ütles oma teenritele: „wõtke see hull inimene kinni ning tooge minu ligemale.“

Kodratus ei hakanud seda ootama, et teda kinni wõetaks, waid tungis ise rahwa wahelt läbi ning tuli kohtumõistja ette. Rahwas waatis suure hirmuga ning osawõtlikult Kodratuse peale, sest kõik armastasiwad teda. Tema lõi risti ette ning ütles kohtumõistja wastu: „Mina ise olen sinu ette tulnud see tarwis, et kõikide oma wendade eest sinu ees rääkida. Tee warsti seda, mis tarwis sa oled seie tulnud, ning sa pead näha saama, et meie wahwad Kristuse sõamehed oleme.“

— Ütle esite mis sa nimi on? ütles Perennius.

— Juba ma olen julle öölnud, et meie ristiinimesed oleme, — see on meie nimi, seisus ja wäertus.

— Wõta, mo sõber, minu sõna kuulda ning too

jumalatele ohwrit, ütles kohtumõistja. Selle kostuseks, hakkas Kodratus paganate jumalaid laitma ning õiget Jumalat kiitma. Siis käskis kohtumõistja teda ilma armuta peksta ning waewada.

Sell aja sees, kui teenrid tema käsku täitsiwad, hakkas kohtumõistja linna rahwa käest Kodratuse nime ning seisust järele küsima. Kui ta teada sai, et Kodratus üks suurtsugu inimene on, siis kohkus ta ära, käskis piinamise seisma jätta ning Kodratuse enese ette kutsuda.

— Mikspärast ei ole sa oma nime mulle teada annud? ütles ta tema wastu. Sina ise oled oma auwäert suguwõsale teutust teinud. Ning kuidas võisid sina oma au ning kõrge suguwõsa ära unustada ning kristlaste tühja lora uskuma hakkata?

— Mina tahan ennemine oma Jumala lojas, kui patuste killas elada, kostis Kodratus Daweti laulu sõnadega.

Perennius katsus teda küll libedate sõnadega, küll ka ahwardamistega Kristust ära salgama sundida. Aga Kodratus jäi omas usus kindlaks ning wõitmataks. Kohtumõistja käskis teda uute piinamiste alla anda, aga tema ei kartnud mitte piinamisi, waid hüidis: „Mu olgu Sulle, oh Jumal, et Sa mind kõlwatumat oled kõlblikuks teinud Sinu püha nime pärast kannatada, arwa ka mind oma armsate julaste hulka! Ma tänan ja palun Sind: täida mind oma püha Waimuga; kinnita ja juhata mind oma jumaliku tarkusega, et ülekohus mitte mo peale wõimust ei saaks, waid, et ma otsani oma wõitlemise ära wõitleksin!“ Raua aega ning ilma armuta piinati Kodratust; aga tema jäi kõikumata kindlaks

ning kõige kohtumõistja maenitsuste kostuseks tunnistas oma usku Jeesuse Kristuse sisse. Wiimaks, kui õhtu hakkas kätte tulema, pandi teda jalgraudu ning wiidi teiste wangidega wangitorni.

Perenniusel oli keisri poolest käsk mitmed linnad läbi käia ning ristiniimeste peale kohut mõista. Mõne pääwa pärast läks ta sealt Nikea linna ning käskis Kodratuse ja tema seltsimehed enese järele jenna tuua. Kui ta Nikea linna tuli, siis seadis ta ühes pagana templis awaliku ohwerdamise ning käskis ka ristiniimesed jenna tuua.

— Too jumalatele ohwrit, ütles ta Kodratuse wastu.

— Mina olen Kristuse julane, kostis marter, — ning tahan ise ennast Kristusele ohwerdada; aga minu jumalatele ei hakka ma mitte ohwerdama.

— Sina ei pea kuninga käsku miksiki, ütles kohtumõistja.

— Ei, mina austan keisrit, ning palun tema eest Jumalat, et ta tõt tundma hakkaks.

— Kui sa tema eest palud, siis pead sa ka tema käsud täitma, sest ka teie seadus ütleb: antke keisrile, mis keisri kohus, ja Jumalale, mis Jumala kohus on (Mat. 22, 21).

— Sina räägid tõt, kostis püha kannataja, — selle pärast umbes kuulen ma keisri sõna, teenin teda, ning maksan temale maksusi. Aga kõige-esmal pean ma taewa Jumalat teenima, ning seepärast, kui kuningas käsib mind kas jumalatele ohwerdada ehk surra, siis täidan mina seda wiimist käsku ning olen walmis oma Jumala nime pärast surema.

— Aga ometi palju ristiinimesi on jumalatele ohwrit toonud, kas siis fina ennast paremaks arwad? küsis kohtumõistja.

— Muidugi, mina olen parem, kui need, kes Jumalast on ära taganenud, kui ma Temale truuks jäen, kostis Kodratus. — Aga näita ometi mulle neid, kellest sa räägid.

Kohtumõistja käskis uueste Kodratust piinata, aga ise saatis nende ristiinimeste järele, kes usust oliwad ära taganenud. Tõeste, palju ristiinimesi, piinamise ning surma kartes, oliwad pagana wäer-jumalatele ohwerdanud, mõned oliwad pagana walitsejate käest raha eest kirjalikud tunnistused wõtnud, et nad olla ohwrit toonud, ning pärast seda jättis riigi walitsus neid rahule; aga nende südame tunnistus ei annud neile rahu ning nemad, wäljaspidise rahu sees elades, ei wõinud seda waimulikku rõõmu maitsta, mis martrid ka kõige-raskemate piinamiste ajal omas südames tundsiwad.

Gulk ristiinimesi, kes usust oliwad ära taganenud, toodi senna paika, kus püha Kodratust waewati. Kohtumõistja mist lootis, et ka Kodratus, nende peale waadates, oma elu usust taganemise läbi peasta tahab, aga sündis koguni wastuokse.

— Oh teie õnnetumad inimesed! hüidis püha marter Kodratus nende poole; — mis olete teie teinud? kas teie siis ei usu surmate ülestõusmist ning igawest elu, et olete taewa riigi selle üirikese maapealse elu eest ära annud? Ehk olete Õnnistegia sõnad ära unustanud, Kes ütleb: „*Urge kartke neid mitte, kes ihu ära tapwad, ja ei wõi mitte hinge tappa: aga kartke*

enam Teda, Kes hinge ja ihu wõib rikkuda pörgus" (Mat. 10, 28).

Ristiinimesed langesiwad põlwili maha, kahetsemise filma pisaraid walades, ning hüidsiwad: „Oh Kristuse sulane, meie oleme piinamisi kartes Kristust ära salganud; ning meie pat koormab meid, meie oleme, ajaliku elu hoides, igawese elule ära surnud!“

Ufusalgajate südamelikku kahetsemist nähes, unustas Kodratu oma enese walu ära ning ütles langenud wendade wastu: „Wenad ärge kautage lootust; Issand on armuline; paluge Teda kahetsemise filma pisaretaga ning tunnistage julgeste Tema püha nime; peske oma werega oma patu tegu puhtaks ning Issand saab teile teie eksituse andeks andma.“ Kõik ristiinimesed hakkasiwad Jumalat paluma ja suure healega nutma. Kohtumõistja sai templis teada, mis sündinud oli, käskis weel kängemine Kodratust piinata, ning tema haamu tulega põletada. Aga waimulikku rõõmu ning armastust ligemiste wastu täis olles, ei pannud püha marter oma enese waewa ning tulist walu tähelegi, ning hüidis: „Issand! wõta minu hing nende hingede eest minu seeft ära ning heida armu nende peale!“ Ufusalgajad saiwad püha matri palwest waimustatud ning kinnitud ja hakkasiwad kõigest südamest Jumalat paluma. Nende palwe ajal sündis neile üks imewäert ilmutamine taewast. Nemad kõik kuulsiwad püha inglite heali nende eest Jumalat paluwad ning üks iseäraline walguis piiras nende ümber. Kohtumõistja käskis kõik ristiinimesed ning ka Kodratuse wangitorni wiia.

Teisel päawal kutsus kohtumõistja neid enese

ette ning käsks wäerjumatatele ohwerdada; aga kõik ristiinimesed tunnistasiwad julgeste oma usku Kristuse sisse. Tema lubamised ning ähwardamised ei maksnud see kord enam midagi, seepärast mõistis ta kõik uskjad surmale. Rõõmuga kuulsiwad nad seda mõistmist ning saiwad igauks omas linnas ära põletud. Aga Kodratust käsks Perennius enese järele iga linna wedada, kus ta sees käis ning lasks teda jägedaste kangeste piinata. Aga mingisugused waewamised ei wõinud püha matri kindlust ära wõita, ning tema kannatamise pärast kaswis Kristuse sulaste hulk weel suuremaks. Kesarea linnas, kus teda, kõige rahwa ees piinati, hakkas hulk ristirahwast tema piinamise ajal suure healega Kristust kiitma, ning kaks nende seas, Satorin ja Ruhwin, suriwad matri surma. Wiimaks sai Kodratuse pea Hellesponti maal otjast ära raijutud.

Meie püha isa Sohroniuse, Jerusalemma patriarhi mälestus.

11. Märtsil.

Püha Sohronius, üks neist kõige kindlamatest õigeusu eestseisjatest waleõpetuste wastu, sündis kuendamal aastajal Tamaskuse linnas, suurtsugu ja rikkait wanematest. Zuba noorest põlwest sai ta kuulsaks oma tarkuse ja teaduste poolest; aga iseäranis armastas ta jumaliku tarkust, õppis suure hoolega püha Kirja tundma ning, hinge kasu taga nõudas, käis need kohad läbi, mis Issanda jälgedest pühitsetud oliwad. Jerusalemma ümberkaudsid kloostrid läbi käies, sai ta waga Weodosiuse kloostri jumalakartliku mungaga, Joannese Moskiga tutwaks, heitis tema jüngeriks ning wöttis temaga ühe pitka teereisi ette. Rahkestes käiswad nad kõigeesite Palestina kõrbed läbi, pärast läksiwad Egiptuse ning Siria kõrbeelanikkusid waatama ning paniwad nende elu ja teud kirja. Nõnda sai nendest üks suur raamat nimega: *Limonar* ehk *Waimulik Heiramaa* wälja antud. Raua aega elasiwad nad Antiohias ning ka Aleksandrias, patriarhi Joannese Armulise juures, ning oliwad temale koguduse asjade toimetamise abiks. Aleksandria linnas laskis Sohronius ennast mungaks pühitseda ning sai imelikul wiisil püha kannatajate Küruse ja Joannese mädanemata ihude juures, oma silma tõbest terweks.

Sell ajal koormasivad mitmed wiletsused Kristi-
kogudust. Jerusaleem oli Persia kuningate walitsuse
all, kes ka selle ristigi, kus peal Onnistegia sai
risti löödud, ära wiisivad, ning patriarhi Sakariat
Persia maal wangi põlwes pidasivad. Teiselt poolt
tegiwad waleõpetused ristirahwa seas segadusi. Persia
sõawäed tungisivad ka Aleksandri linna ligemale ;
püha patriarh, Joannes Armuline, pidi sealt ära
minema ; Joannes Mosk ning Sohronius läksivad
teda saatma ning panivad tema filmad finni, kui
ta siit elust lahkus.

Pärast seda käisivad nemad Konstantinopolis
ning Roomas, kus Joannes Mosk ära suri. Tema
jünger, Sohronius, wiis tema ihu Palestina maale
ning jäi senna paiguliseks elama. Temal tuli seal
kangeste Monowelitide *) waleõpetuse wastu wõidelda,
kelle poole keiser Heraklius, Aleksandria patriarh
Kürus ning Konstantinopoli patriarh Sergius hoid-
sivad. 629. aastal tuli patriarh Sakarias Jerusa-
lema tagasi ning astus jälle patriarhi trooni peale ;
pärast tema surma oli kaks aastat patriarhiks Mo-
destus ; aga pärast Modestust sai Sohronius ühel
meelel patriarhiks walitsitud. Et mõnufamine wale-
õpetuse wastu seissta, kutsus ta Jerusalemma sinodi
kokku, ning saatis ühe ringkirja wälja, kus sees õige-
usu õpetus oli üles pandud. Aga kõige tema püüd-
mise juures, tegi see waleõpetus kawa aega Kristi-
koguduses segadusi. Selle waleõpetuse wastu wõitle-
jate seas kõige-tähtsamad olivad — Maksimus, Uru-

*) Monowelitide waleõpetusest waata 21. Januaril.

tunnistaja, ning püha Martin, Rooma piiskop, kes mõlemad õigeusu eest martri surma surivad.

Sohwroniuse walitsuse ajal, 636. aastal, wõtsiwad Muhamedi usu rahwas Jerusalemma oma alla. Kaliti Dmari wäeülem piiris linna ümber; neli kuud sõdasiwad kodanikud wahwaste wasta ning püha patriarh waimustas ja kinnitas neid. Aga wiimaks, kui ta nägi, et enam wõimalik ei olnud waenlase suure sõawäe wastu seista, andis ta Dmarile teada, et ta on walmis linna tema kätte andma selle tingimise, et Dmar ristirahwale midagi waewa ei teeks. Dmar tuli ise jenna ning astus linna selle tootusega, et ta mitte ristiusu kirikuid maha kiskuda ei lase ning ristirahwale midagi waewa ei tee. Selle koha peale, kus Salomoni tempel oli, ehitas Dmar metseti (muhamedi usu kiriku), mis täna pääwani Dmari metseti nime all teada on. Sohwroniuse elotfani näitas Dmar oma austamist tema wastu. Sohwronius suri 641. aastal ära.

Pühast Sohwroniusest on mõned jutlused järele jäenud; tema kirjutas ka: Liturgia seletuse, püha Egiptuse Maria elu, ning jutustamise Küruse ja Soannese imetegudest ülesse; pani palju kiriku laulusid kokku ning kirjutas ühe ringkirja, mis kuedama Rõigemaapealse sinodi peal sai ette luetud ja leidud, et ta täieste püha apostlite õpetusega kokku sünnib.

Püha martri Pioniuse, Smürna preestri, kannatamised.

11. Märtsil.

Püha apostel Paulus käsib meid püha inimeste mälestust austada, ning ütleb: „Mõtelge oma juhatajate peale, kes teile Jumala sõna on rääkinud, pangetähele nende elu viisi otša, ja käige nende usu järel“ (Ebr. 13. 7). Seda apostli maenitsust meeles pidades, püüdsiwad wana aja ristiinimesed nende elulugud, kes oma elu oliwad Kristuse pärast ära annud, kirja panna. Need jutustamised olivad teistele ristiinimestele hinge kasulikuks õpetuseks. Nõnda said püha Polikarpuse, Smürna piiskopi, elu ning kannatamised, pühast Pioniusest, Smürna Preestrist, üles pandud. Dmalt poolt näitas ka ise püha Pionius kõikumata kindlust uskus ning tegudes üles. Ka tema, nagu Polikarpus, elas püha elu, suri martri surma ning jättis järel-tuliatele enesest ühe püha mälestuse. Tema elulugude kirjutaja ütleb: „Austage Pioniuse mälestust, sest tema on palju inimesi jaadama wõrkudest peastnud ning Jumala poole pöörnud. Tema oli apostlik mees, sai martri krooniga kroonitud ning jättis meile oma heategude eesmärgi, et meie tänini tema õpetust meele tuletaksime.“

Juba rohkest kaheljakümmend aastat läks sest

päävast mööda, kui püha Polikarpus, *) Smürna linna Juutide tigiduse pärast martri surma suri. Ka pärast tema martri surma ei jätnud Juudid ning paganad ristirahwa wihkamist maha; kui keisri Detfiuse ajal, 249. aastal, kange ristirahwa tagakuusamine tõusis, otsiswad nemad suure hoolega ristiinimesi ülesse, püüdiswad usust ära pöördada ning kohtu alla anda. Mõned ristiinimesed, piinamisi kartes, tõiwad pagana wäerjumalatele ohwrit; see argus tegi nende usu wendadele suurt meele-haigust ning kihutas paganaid kõiki ristiinimesi wihkama. Sell ajal elas Smürna linnas preester, nimega Pionius, keda kõik tema waga elu ning heategude pärast austasiwad. Tema kuulutas ka tagakuusamise ajal julgeste Kristust ning ootas ilma hirmuta oma wiletsat otja. Temale anti teada, et ta umbes püha preestriliku martri Polikarpuse mälestuse päawal ühes ühe ristiuse mehe Asklijadi ja naesterahwa Sabinaga, kes ühe pagana mehe orjaks oli, kohtu alla antud saab. See sõnum ei teinud ristiinimestele mingisugust hirmu. Negfasti paniwad nad ise käied oma kaela näituseks, et nad usus tahtwad kindlad olla ning walmis on Kristuse nime pärast wangitorni ning ka surema minema. Kui nad preestriliku kannataja Polikarpuse mälestuseks oliwad palwet teinud ning Pioniuse majas juttu ajasiwad, tuli üks pagana templi teenrite ülem, nimega Polemon, nende järele.

— Dns teil uus keisri käsk teada? küsis Polemon; tema käsis teid jumalatele ohwerdada.

— Meile on meie Jumala käsud teada; Tema

*) Waata püha Polikarpuse elu Webruari kuus.

kärib üksnes Teda ainuist kumardada, kostis Pionius rahulikult.

— Tulge siis platsi peale, ütles Polemon; seal saate näha, et keisri käsku peab täitma.

Ristiinimesed tõusivad ülesse ning läksiwad Polemoni ja sõameeste järele. Hull rahwast tuli tee peal nende järele niug kõik panivad imeks et nad hea meelega kohtu ette lähewad. Aga platsi peal oli ütlemata hull Juutisi ning paganaid, kes suure kisaga ristirahwa surma nõudsiwad, kui nad mitte Kristust ära ei salga.

Kuule Pionius, täida keisri käsku ning too jumalatele ohwrit, nõnda kui mitmed ristirahwa seast enne sind on teinud, ütles Polemon.

Pionius ei kostnud temale sõnagi, waid hakkas rahwa wastu kõnelema ning ütles: Smürna linna kodanikud ning Juuda rahwas! Mina kuulen, et teil on sest rööm kui keegi meie seast wäerjumalatele ohwrit toob; teie olete röömsad ning naerate tema üle. Aga kas see inimene, kes mitte oma hea tahtmise järele, waid sundimise pärast, jumalaid kumardab, naeru wäert on? Eks see suur pat ei ole? Teie, Kreeka rahwas, peaksite selle wana aja luuletaja *) sõnad meele tuletama, kelle nimi teie linna kuulsaks on teinud, ning kes ütleb, et ühe inimese hukatusse pärast ei kõlba röömus olla. Aga teie Juuda rahwas, tuletage Jumala prohwetit Moosese sõnad meelde: „Kui sa oma wihamehed eesli näed ta koorma all maas ole-

*) Arwatakse, et kuulus Kreeka luuletaja Homer on Smürna linnas sündinud. Temast räägib siin Pionius.

wat, siis ei pea sa mitte ära jäemata teda maha jättes" (2 Moos. 23, 2), ka Salomoni sõnad: „Ära rõõmusta mitte, kui so waenlane maha langeb ja ärgu olgu so süda rõõmus, kui ta komistab" (Sp. sõn. 24, 17). Aga mina olen walmis ennemine surema, kui oma Jumala käsu üle astuma. Aga miks pärast naerate ja wihkate teie, Juuda rahwas, meid? Kui meie ka teie waenlased oleksime, eks meie sellegipärast ikka niisamasugused inimesed ei ole, kui teiegi? Aga ütlege, kellele oleme meie midagi paha teinud? Keda oleme meie taga kiusanud? Teie wihkate neid meie seas, kes hirmu pärast on Jumala seadusest ära taganenud ning wäerjumalaid kumardanud. Aga kas neil üksi süü on? Eks seal ka nendel süüd ei ole, kes neid seda on sundinud tegema? Eks ka teil pat ei ole, kui teie sagedaste selle seaduse üle astute, mis Jumalast teile on antud?" Pärast seda hakkas Pionius Juuda rahwale nende eksitusi, nurimist ning kangekaelust Jumala wastu meelde tuletama, nendele nõu andes ennast alandada ning eneste patud meele tuletada; tema ütles neile, et Issanda kohtu pääwligi on, mill Tema iga ühe peale tema tegude järele saab kohut mõistma. Wiimaks ütles ta: „Ka nüüdki, teie maad läbi käies, nägin mina seal Jumala wiha märkisiid, — teie linnad on ära põletud ning ära häwitatud, teie põllud ei kanna wilja."

Ikma sõna lausumata kuulsiwad Juudid Pioniusse kõnet; mõned nende seas hakkasiwad häbi tundma ning oma kurjust taga kahetsema; nemad ütlesiwad alandlikult Pioniusse wastu: „Usu, Pionius, meie

armastame find sinu"ausate elu wiifide ning tafandufe päraft ja tahakfime find furmaft peafta, feft feefinane maailm on tõeste kaunis, ning hea ja lõbus on fiin elada ja päikese walguft näha."

— Muidugi, elu on üks hea asi, ütles Pionius, aga igawene elu, mis meie igatseme, on palju parem, kui feefinane ajalif elu. Ükski meie feaft ei laida Jumala käte tööd, aga fiiski ka Jumala tegudel on wafe, ning nägemata maailm on palju kaunim, kui feefinane nähtaw maailm.

Paganad hakkafiwad ka omalt poolt riistiinimestele nõu andma, et nad wäerjumalatele ohwerdaksid ning see läbi ennaft furmaft peaftaksid; aga ristiinimesed ei pannud nende sõnu tähelegi.

— Mis tarwis teie weel sõnu raiskate, kui nad wistift furra tahtwad? ütles üks inimene paganate feaft.

— Kas fa fiis tõeste ei luba jumalatele ohwerdada? küfis Polemon Pioniuselt.

— Oh, kui ma ka teid jõuakfin ristiusku pöördada! hüidis Pionius.

Rõik hakkafiwad naerma ning ütlesiwad: „Meie ei taha mitte koguni tules ära furra.“

— Aga see on fiiski parem, kui päraft kustumata tules põleda, ütles Pionius selle peale.

Kui kohtumõiftjad nägiwad, et ristiinimesed mitte nendele järele ei anna, fiis hakkafiwad nad neid küfima, kirjutasiwad nende kostused ülesse ning käskifiwad neid wangitorni wiia. Nende kindlus tegi paganad wihaseks, kes nende taga käifiwad ning hirmsaste kifendasiwad. „Neid kuluks filma pill ära tappa,“ hüidis üks inimene paganate feaft.

Pionius pööras filmad tema poole ning ütles ilma paha meeleta tema vastu: „Mis keelab teid siis seda tegemast? Meie ees ei käi sõariistade kandjad; meid ei faitse sõamehed; meie oleme teie käes, tehke meiega, mis teie tahate.“

— Waat, see on walmis ohwerdama, ütles üks inimene rahwa seas, käega Asklipiadi peale näidates.

— See ei ole mitte tõsi, kostis Pionius; ükski meie seas ei taha teie jumalatele ohwerdada!

Siis hakkaswad paganad nende ristiiinimeste nimesid nimetama, kes usust oliwad ära taganenud.

— Igaühel on meelewalgus teha, mis ta tahab, ütles Pionius rahulikult, aga meie ei too mitte wäerjumalatele ohwrit.

Mõned paganad kargaswad ristiiinimeste kallale ning tahtsivad neid puruks kiskuda, aga sõamehed ei lasknud neid seda teha ning wiiswad ristiiinimesed wangitorni; sest jenna oodeti ülemat kohtumõistjat, kes wiimse otsuse pidi nendest tegema.

Wangitornis leidsiwad nemad weel mõned ristiiinimesed: ühe naesterahwa, nimega Makedonia ning preestri Linuse, kes Kristuse tunnistamise pärast oliwad kinni wõetud; nemad ootasiwad kõik rahulikult ja rõõmuga martri surma. Palju linna rahwast käiswad neid wangitornis vaatamas, näitsiwad oma kaastundmist nende vastu, töiwad neile kõik elu tarwitused ning andsivad neile nõu Kristust ära salgada ja see läbi oma elu peasta. Aga nende püidmine oli ilma-asjata, ning nemad läksiwad wangitornist ära, ristiiinimeste wahwust ning kindlust imeks pannes. Ka mõned nendest õnnetumatest, inimestest, kes piinamisi kartes, wäerjumalatele oliwad

ohwerdanud, tulivad wangitorni ning kahetsesivad filma weega oma eksitust taga. Pionius nuttis nendega seltsis. Kõige raskemat südame valu tundis tema nende pärast, kes ise küll head ja jumalafartlikud inimesed olivad, aga kellel mitte nii palju waimu kindlust ei olnud, et ka tagakiusamise ajal Jumalale truults jääda. Tema ütles:

„Mo süda läheb lõhki, kui mina Ristikoguse pärlid näen figade jalgade all tallatawad, taewa tähta maha heidetud ning wiina marju, mis Jumala parem käsi on istutanud, metsaliste toiduks saamad. Oh mo armsad lapsed, ma ihaldaksin, et teie jälle tõe walgusega walgustud saaksite! Mo kaswandikud, kes taewa leiwaga söödetud olete! Miks olete teie tõe tee maha jätnud?“ Ristirahwa tuimuse ja usu nõdruse pärast leinades, hüidis ta filma weega: „Nüid on nälg maa peale tulnud; mitte leiwa nälg ning joomaaja janu, waid Jumala sõna nälg; nüid on ewangeliumi targad neitsid magama uinunud, nemad ei ole mitte Peigmehe wastu wälja läinud. Maa fool on hukka läinud ning wälja wisatud, ning saadan on walmis meid, kui nisku, laiale pillama; nüid läheb Jumala sõna tõeks: „K u i S n i m e s e P o e g t u l e b, k a s T a s a a b m a a p e a l u s k u l e i d m a?“ Aga ükski teie seast, mo armsad lapsed, ärge mõtelgo, et Issand on ära tüdinud; meie oleme oma pattudega ernast Jumalast ära lahutanud; meie oleme pattu teinud ning Issanda käskude üle astunud; Jumalat ning ligemest kurbastanud. Aga ärge kautage, wennad, lootust ära!“ ütles ta usust ärataganend ristiinimeste wastu; teie tegite rasket pattu kui wäerjumalai-

kumardasite ; aga kahetssege seda ning pöörge kõigest südamest Jumala poole. Tema on armuline ja tahab teid, kui oma lapsi, hea meelega vastu võtta."

Need Pioniuse sõnad, tema kurbdus ning filma wesi, liigutasiwad usu salgajate südant ning äratasiwad nende sees kahetssemist ja kurbduft pattude pärast. Nad hakkasiwad ärdaste nutma ning suure healega õiget Sumalat tunnistama.

Mõne aja pärast tuliwad Polemon ja üks suur ülem, Teodosius, sõameestega wangitorni ning ütlesiwad ristiinimeste vastu : „Teie piiskop Gwktimon on meie templis ning toob jumalatele ohwrit ; minge ka teie senna, kui teie ei taha, et Gwktimon ning meie peapreester teie peale kohut mõistma ei hakkaksid.“

— Kui Gwktimon ohwrit toob, mis sees siis meisse puudub, kostis Pionius, — igauks teeb, mis ta tahab ; aga meie peale kohut mõista ei ole tema ning teie preestri asi, waid ülemakohtumõistja (arwipati) asi.

Paganad läksiwad wihaga wangi tornist ära, aga tuliwad warsti jälle tagasi ning ütlesiwad ristiinimestele, et ülemkohtumõistja on juba senna tulnud ning neid nende järele saatnud. Aga see oli wale ; nemad tahts iwad neid wägise ohwerdama sundida ning seepärast käskis iwad sõamehi neid templi wiia. Ristiinimesed seis iwad vastu ning ütles iwad : „Meie ei taha mitte wäerjumalaid kumardada ning seepärast ei ole meil tarwis ka paganate templi minna.“ Aga sõamehed wiskas iwad kõied nende kaela ning hakkas iwad neid wägise wedama. Pagana templi ligidal kukkus Pionius maha ning ei tahtnud enam edasi

minna; aga kuus sõameest wõtšiwad teda kätte peale, wiiswad templi ning paniwad umbes ohwri altari juure maha, kus usust ärataganend piiskop tõeste ohwrit tõi.

— Mikspärast teie ei taha ohwrit tuua? küsis wäerjumalate preester.

— Seepärast, et meie ristiinimesed oleme, kostšiwad Pionius ning tema seltsimehed.

Siis hakkasiwad paganad ristirahwast ning nende ristilöödud Jumalat laimama.

— Neid peab wägise fundima, ütlesiwad nemad tafahiljufeste üks teise wastu.

Pionius kuulis neid sõnu ning ütles nende wastu: „Häbenege, teie walejumalate teenrid, ning heitke ennast ometi oma enestegi seaduste alla. Teie seadused keelawad meid fundimast, ning annawad teile ükspäinis luba meid surmada.“

Üks pagan pani wägise ristiinimeste pähe need kroonid, mis paganate kombe järele, ohwerdamise ajal saiwad pähe pandud; aga ristiinimesed wiškasiwad nad maha ning hakkasiwad neid jalgadega tallama. Siis kargasiwad paganad, preestrid ning sõamehed kange wihaga ristiinimeste kallale ning hakkasiwad neid armutumal kombel pekšma. Wiimaks, nähes, et ristiinimesed mitte usust ära ei tagane, wiiswad nad neid wangitorni tagasi.

Mõne päewa pärast tuli ülem kohtumõistja jenna ning kutsus ristiinimesed enese ette. Esite hakkas ta neid meelitama ning pärast käskis Pioniuust piinada, tema kindlust sellega ära wõita lootes. Aga, et piinamised Pioniuuse usku kõigutada ei wõinud, seepärast mõistis kohtumõistja teda surmale, üteldes:

„Pioniust, kes ennast kristlaseks on tunnistanud, kä-
sime meie risti lüüa ning tulega ära põletada.“

Kui Pionius surma nuhtluse paika viidud sai, siis võttis ta ise omad riided ümbert ära, heitis risti peale, mis maas oli, ning sirutas käed välja, et nad naeltega risti külge löödud saaksiwad. Kui käed saiwad finni löödud, ütles üks sõamees tema vastu: „kuule, Pionius, keisri käsku, siis tahan ma naelad sinu käte seesst välja kiskuda, ning sina jääd elusse.“ Pionius waatas tema peale ning ütles ilma paha meeleta tema vastu: „mina tahan magama minna, et paremas elus üles ärkada.“ Siis tõsteti rist püsti, aga tema alla pandi puid ning hagu ja süitati põlema. Püha marter pani filmad finni ning hakkas Sumalat paluma. Tuleleek tõusis kõrgele ning kattis risti finni. Kui rahwas enam Pioniusse healt ei kuulnud, siis mõtlesiwad nad teda juba ära surnud olevat. Aga natuke aja pärast tegi ta filmad lahti, waatas rahwa poole ning ütles. „Issand, võta mo waim vastu!“ ja heitis hinge. Kui tuli ära kustus, leiti tema ihu terve olevat ning tema pale paistis taewa rõõmuga. Teiste ristiiinimeste surmast ei ole mitte selgeid tea-
duft.

Meie waga isa Weowan, Usutunnistaja.

12. Märtsil.

Waga Weowan sündis kahesamal aasta ajal Konstantinopolis, suurt-sugu ja rikkalt wanematest, kes keisri sugulased olivad. Wara jäi ta isast ilma ning sai keisri Kostantini Kopronimuse hooleks antud, kes teda, tema ema tahtmise järele, lapse põlwele ühe suure riigi-ülema tütriga kihlas. Nõnda sai juba lapse põlwest maapealne suurus Weowani osaks armatud. Isast jäi temale suur warandus ning kõrge sugu õigused; tema enese omadused ning teadused panivad kõiki temast warssi suurt lugu pidama; au ning suurus tee oli tema ees lahti. Aga noor Weowan ei pannud seda miksiki. Tema süda põles üksnes armastusest Jumala wastu ning tema ihaldas üht ainust asja, — ennast Issanda teenimisele pühendada ning kõik suurus, rikkus ja maailma rõõmu maha jätta, sest et ta seda hingele kahjulikuks armas. Suure hoolega õppis ta Issanda seadust tundma ning aitas waesid; aga ta ei mõinud täieste oma nõu forda saata ning maailma maha jätta, seepärast et ta emat kurwastada ei tahtnud, kes ikka peale käis, et ta abielusse heidaks, ning Weowan täitis wiimaks tema tahtmist, — heitis abielusse.

Pärast laulatamist, kui ta noore abikaasaga üksi jäi, andis ta temale omad mõtted teada, — et ta

maailma tahab maha jätta ning armastuse pärast Issanda vastu, waesuses ja waewanägemises elada Tema ütles abikaasa vastu: Mo armas abikaas, sina tead et meie elu üirikene on, et meie surma tund mitte teada ei ole ning et need, kes maailma rõõmus elades, Jumalat ära unustasivad, hukka mõistetud saavad. Tuleta meelde, keda püha Ewangelium õnaks kiidab — mitte rikkaid, ega sellesinatse maailma wägewaid, waid waesid, kurbi näljätsid, ning neid, keda Issanda Seesuse Kristuse nime pärast taga kiustatakse ja laimatakse. Riitsas tee wiib igawesse elusse; aga lai ja lõbus tee hukatuse sisse. Seepärast olen ma alati ihaldanud oma wara waestele ära jagada ning alanduses, waewanägemises ja waesuses Jumalat teenida. Kui ka sina selle nõuga ühte lepid, siis teeme nõnda nii pea, kui see meil võimalik on.

Weowani noor abikaas sündis warfi selle nõuga kokku; ning nemad mõlemad nägiwad unes inglit, kes nende ettevõtmist õnnistas. Wagad abielurahwas elasivad keisri hoomis, kus küllus, suurus ja uhkus walitsewad, täieste jumalakartlikku elu, püüdisivad Issanda seadust tundma õppida, ning täita ja hoidesivad ennast neitsilikus puhtuses.

Agas niisugune elu ei olnud mitte Weowani naese isa meelepärast. Tema lootis, et tema wäimees saab aunimesid ning rikkust tagaajama, ning sai wäga pahaseks, kui nägi, et wäimees nendest midagi lugu ei pea, ning et mõlemad — wäimees ja tütar, keisri hoomis kui kõrbeelanikud elawad ning suure jau omast warandusest waestele jagawad. Tema kaebas seda asja keisrile ning palus teda Weowani kaugele

riigi rajade peale midagi asja toimetama saata, lootes, et maailma asjade talitamine teda Jumala poolt ära pöörab.

Runingas saatis Beowani Risia maale, kus segadused ja mäsämised toiduse puuduse pärast rahwa seas tõusiwad. Naene läks temaga seltsis.

Nemad läksiwad laewaga Sigriani mägedest mööda, kus jell ajal palju kõrbeelanikkusid oli. Kõrbe mägesid ning paksusid metsasid nähes, hakkas nende süda kangeste kõrbe elu igatsema, mis neile juba ammu armas oli, ning nemad käisiwad laewa pealt tihti maal kõrbeelanikkusid vaatamas. Üksford, kui Beowan ühes tühjas paigas magama uinus, nägi ta unes sedasama inglit, kes temale juba enne oli ilmunud. Ingel näitas temale ühte kohta kaugele kõrbes ning ütles: „Seie pead ja elama tulema, aga weel mitte nüüd. Toimeta see asi ära, mis tarwis ja oled läkitud, ning kui see on täidetud, siis tule seie.“ Needsamad sõnad ütles Beowanile ka üks jumala-kartlik kõrbeelanik, kes temale ka ette kuulutas, et ta martri krooni saab pärima.

Kui Beowan Risia maale tuli, wöttis ta kõige hoolega oma töö käpile ning jõudis oma mõistlikkude toimetamiste läbi rahwa mäsämise ära waigistada ja segadused ära õiendada, ning kui ta seal sai hulga aega olnud, läks ta jälle Konstantinopoli tagasi.

Warsti pärast seda suri tema naese isa ära, ema oli juba enne ära surnud; ning Beowanil ei olnud enam tahtustsi oma ellitatud mõttet korda saata. Tema jagas oma wara waestele ning jättis enesele koguni pisikesse jäu temast. Naene läks kloostri elama, aga tema ise ruttas Sigriani kõrbesse. Seal

lastis ta ennast mungaks pühitseda, elas mõne aja ühe jumalakartliku kõrbeelaniku juures, ning harjutas ennast tema juhatusel all kõrbe elule, pärast ehitas ta jenna ühe kloostriga, aga ise läks kõrbe. Seal ehitas ta teise kloostriga, kuhu warsti palju mungawendafid kogus. Tema walitses ühe waga mehe, kes juures kassinuses elas, kloostriga ülemaks ning heitis ennast, teiste wendadega ühe wäeri peal, tema walitsuse alla. Terwed pääwad tegi tema tööd ning palus Jumalat; tema töö oli raamatute ümberkirjutamine ning wärwimine. Nende raamatute müümisest elas ta ise ning aitas ka teisi mungawendi. Pärast kloostriga-ülemaga surma, ihaldasiwad kõik wennad, et Weowan tema ameti oma kätte wõtaks; aga Weowan ei tahtnud mitte teiste üle walitseda, waid sõnakuulmise all olla, ning seepärast põgenes ta salaja kloostrist ära.

Tema hakkas ühes tühjas paigas elama. Warsti saiwad jumalakartlikud inimesed tema wagast elust ja imetegudest teada ning hakkasiwad tema juures käima. Nõnda sai mõne aja pärast kolmas kloostriga asutud, mis **S u u r e k ü l a** nime all teada oli. Weowan ei wõinud enam selle kloostriga-ülemaga ametist ennast lahti peasta, waid pidi seda wastu wõtma. Aga kes ametis täitis ta seda Kristuse käsku: **kes teie seast tahab suurem olla, see olgu teie teener, ning kes tahab esimene olla, see olgu teie ori**" (Mat 20. 26. 27). Weowan teenis juure alandusega kõiki teisi mungawendi, oli neile waemanägemises ning jumalakartuses eesmärgiks ning õpetas neid ka juuresõnaga.

Sell ajal oli Ristifoguduses suur mõitlemine püha kujude pärast. Waga Weoman sai Nikea linna seitsmendama Kõigemaapealse sinodi peale palutud, mis 788. aastal kokku kutsutud sai, et küsimusele püha kujude austamise pärast otsus teha. Seal oli ta patriarhi Tarasiusele suureks abiks, kes püha kujude austamise eest seisis; pärast läks ta jälle oma kloostrit tagasi ning hakkas endist wiisi waewanagemises elama.

Warfi jäi ta nõnda raskete haigeks, et enam woodist ülesse ei saanud; aga kanged walu kannatades, ei kaudanud ta tasandust ja kannatust ära, waid kiitis ja tänas Jumalat Tema suure armu eest.

Aga mõitlemine püha kujude vastu, mis seitsmendama Kõigemaapealse sinodi peal hukka mõistetud sai, wakis üksnes pistuks ajaks ära. Keiser Leo Armeenlane hakkas warfi uueste püha kujusid ning nende austajaid kangeste tagasiwõtma. Tema tegi püha patriarhi Nikiwori ametist lahti, laskis waga Weodori Studiti ning palju teisi piinata ja wangi põlwe saata. Waga Weomani oma nõusse pöördas tahtes, kutsus ta teda enese juurde. Ehk Weoman küll haiguselt ning wanaduselt koguni nõdraks oli jäänud, siiski läks ta Konstantinopoli selle kindla mõttega, et seal kõigest wäest Digeusu Koguduse dogmatide eest seista. Kui kuningas tema tulemisest teada sai, siis saatis ta ühe suure riigiülema tema juurde, kes tema vastu ütles: „Kuningas käs kis sulle öölda: heida meie nõusse, siis tahan ma sinu kloostri rikkaks teha, sind au sisse tõsta ning sinu suguwõsale oma armu näidata; aga kui mitte seda ei taha teha, siis lajen ma sind piinamiste alla anda.“

— Si ole mull selle sinatse maailma rikkusi ning au tarwis, kostis waga Weowan; — neid olen ma noorest põlwest maha jätnud, et Issandat Jeesust Kristust teenida; ons see siis mõimalik, et nemad nüid wanas põlwes mo meele ära petwad? Aga minu kloostri ning suguwõsa eest muretsseb Jumal.

Kuningas nähes, et meelitamised ning ähwardamised midagi ei aita, käs kis teda wangitorni kinni panna. Wangitornist kirjutas Weowan kuningale ühe kirja, kus ta seda seletas, et on tarwis püha kujusid austada ning et kujud kirjatummata inimesetele raamatute asemel on. See kiri tegi kuninga wihaseks. Tema käs kis Weowani kloostri maha kiskuda ning tema jüngrid laiale ajada; aga Weowani ennast las kis ta armutumal kombel peksta, ning ei hoolinud tema wanadusest ega haigusest. Rangeste waematud ja piinatud wanafene sai wiimaks Samotrafia saare peale wangi põlwe saadetud, kus ta warsti ära suri.

Pärast keisri Leo surma tuliwad Weowani laiale pillatud jüngrid jälle kokku, ehitasiwad ärapõletud kloostri „Suure küla“ uueste ülesse ning töiwad oma õpetaja mädanemata ihu senna; tema juures sündisiwad mitmed imelikud juhtumised.

Meie püha isa Gregoriuse Dialoguse, Rooma paavsti elu.

12. Märtsil.

Püha Gregorius sündis kuuendama aastasaja poolel Roomas. Tema wanemad olivad rikkad ja suurtsugu inimesed ning tema suguvõsa oli tuttav oma waga elu ja jumalakartuse poolest. Tema ema Silwia on Rooma kogudusest pühade hulka arwatud. Üks wana jutustamine kuulutab, et üks tema sugulane, nimega Tarsilla, on enne surma Kristust Ennast näinud, kes teda igawese õnna elule kutsunud.

Head eesmärgid ning juhatused mõjusiwad nooremehe südamesse ning täitsiwad seda palawa usu ja armastusega Jumala vastu. Ennast täieste Jumalale pühitseda ihaldades, jättis ta wara kõrge ameti riigi-teenistuses maha (tema oli Rooma prehwektus ehk kuberner) ning läks püha Apostli Andrease floostri, mis ta ise oli ehitanud. Kõik oma wara pruukis ta waeste kasuks ning floostrite ehitamiseks mitmes Italia maakonnas; aga ise elas waeuses, juures kasinuses ja palus wäsimata Jumalat.

Aga niisugust elu ei tulnud temal mitte kaua elada. Tema tarkuse ja ausa elu pärast hakkasiwad warsti kõik temast suurt lugu pidama ning tema sai kiriku asjade toimetamise tarwis Konstantinopooli läkitud, ja wiimaks, pärast paavsti Belagiuse surma, ühel meelel Rooma paavstiks walitsetud. Kawa

aega pani Gregorius selle walimise wasta, kirjutas keisri Maurikiusse kirja ning palus, et ta seda walimist mitte ei finnitaks; põgenes mitu korda salaja Roomast ära ning läks mägedesse warjule; aga tema pelgupaik sai ühe iseäralise jumaliku awaldamise läbi üles leitud ning wiimaks pidi ta paawsti trooni peale astuma.

Siljema aja paawstid pidasivad sagedaste maa-pealsest suurusest ning ilmlikust wõimusest suuremad lugu, kui waimuliku ameti täitmisest; aga pühast Gregoriusest ei wõi mitte seda ütelda. Tema kõige esimene mure oli Jumala teenimine ning waimuliku karja eest hoolekandmine. Gregorius oli alandlik ning täis armastust Jumala ning ligemise wastu, pidas seda wõimust, mis tema käes oli, raskest koormaks ning oli sagedaste kurb selle üle, et mure ilmaliku asjada pärast teda rahulikult waimulikuid asju järele mõtelda ei lastnud; aga kõige see juures, püidis ta kõik oma suure ameti kohused wäsimata hoolega täita. Selle aja juhtumised nõudsiwad temalt alatist tegewust: Longobardid käisivad sagedaste Rooma riigi maid riijumas, nälg ning katk koormasivad rahwast mitu korda. Püha Gregorius muretšes sell wiletšal ajal wäsimata hoolega ning isaliku armastusega oma waimuliku karja eest. Tema raha sissetulek sai kõik waeste kasuks pruugitud, tema jutlused trööstisivad wiletšate südamid, tema maenitsused waigistasivad waenlaste wiha. Aga Gregoriuse kõige ülem mure oli Jumala sõna seletamine ning laialelautamine. Mitmes Rooma riigi jaus oli sell ajal weel palju paganaid ning Ariuse waleõpetuse pidajaid. Püha Gregorius püidis wäsi-

mata hoolega nende hinged tõe walgusega walgustada, ning Jumal õnnistas tema tööd. Tema ajal sai palju paganaid ristiusku pöördud, ning ristiusk Britania maal (Inglis maal) kinnitud.

Britania maal sai juba ammuft ajast Jumala sõna kuulutud. Ühe wana jutustamise järele, on apostlid Simon Selot ja Arisitobulus seal kõige esite armuõpetust kuulutanud, ning kolmandamal ja neljandamal aastasajadel on seal juba palju ristirahwast olnud. Aga pärast langes Inglis maa Saksonlaste alla, kes pagana usku oliwad, ning Inglis maa seitsmeks kuningriigiks katti jagaswad. Need seitse riiki ühte kokku nimetati Heptarhiaks ning seal walitses pagana usk. Ristiinimesed põgenesiwad Schotlandi ja Walesi mägedesse ning ristiusu wäljalautamine jäi peaaegu seisma, ehk küll mõned armuõpetuse kuulutajad suure hoolega teda laialelautada püüdisiwad, kelle seast iseäranis kuulus oli Patritsius, kes wiendamal aastasajal Irlandia saare peal Jumala sõna kuulutas. Warsti pärast seda, kui püha Gregorius paawstiks sai, pööris ta omad filmad Inglis maa poole ning laskis mõned noored Anglo-Saksonlased, kes Prantsuse maal elasiwad, koolida, et neid pärast oma rahwa sekka armuõpetust kuulutama saata; pärast, 597. aastal, saatis ta mitu armuõpetuse kuulutajat, ühe Benedikti ordo munga Augustini walitsuse all, Inglis maale. Wastu meelt oli Augustinile see raske töö; tema kartis paganate wiha, ei uskunud, et see asi tema käes lörda läheb ning tuli wiimaks poole tee pealt tagasi ja palus paawstit teda sest raskest tööst lahti lasta. Aga püha Gregorius andis temale ühe kirja kuniinga

Etelberti proua, kuningana Berta, kätte wiia, kes ristiusku oli, ning juba ammu oma meest ristiusku pöördä püüdis. Kui need pühast Gregoriusest läkitud Prantsuse maalt omalekeele mehed saiwad wõtnud ning wiimaks Kenti riiki jõudsiwad, siis läkitasiwad nad saadikud Etelberti juurde ning käskisiwad temale ütelda: Meie oleme sulle kõige rõõmsama sõnume toonud, sõnume igawesest elust neile, kes meie sõnu usuwad." Kuningas käskis neid Kenti ligidale mere saare peale jäeda ning läks ise mõne aja pärast nende juurde, et nende õpetust kuulda saada. Tema oli ebausklik ning kartis nõidust, seepärast wõttis ta neid lageda taewa all oma jutule. Armuõpetuse kuulutajad hakkasiwad temale Jumala sõna seletama. Kui kuningas tähelepanemisega nende sõnad sai läbi kuulnud, siis ütles ta nende wastu: „Teie sõnad ning lubamised on küll head, aga minule on nad koguni uudis, ning mina ei wõi korräga neid uskuma hakkata ja need kombes maha jätta, mis ma niikaua aega oma rahwaga olen pidanud. Aga et teie olete kaugelt tulnud meile seda kuulutama, mis teie aru järele hea ja tõsi on, seepärast ei taha meie teile mingisugust takistust teha, waid soowime teid sõbralikult wastu wõtta ning kõik elu tarwitused teile muretseda. Meie ei keela mitte teid neid inimesi oma usku pöörmast, kes seda wastu wõtta tahtwad." Kuningas andis armuõpetuse kuulutajatele Kantorberis elamise koha. Warsti hakkasiwad inimesed nende jutluse ning püha elu pärast hulga kaupa ristiusku wastu wõtma. Ka Etelbert ise laskis ennast ristida ning pärast seda hakkas ristiusk jõudsaste kõiges Kenti riigis laiale lagunema. Augustin sai ülemaks piiskopiks pühit-

setud ning oli kuulus oma püha elu ning imetegude poolest. Püha Gregorius ei jätnud alustud armuõpetuse-kuulutamise tööd Inglis maal ka edespidi poolele. Augustin kirjutas temale: „lõikust on palju aga pisut töötajaid,“ ning Gregorius saatis temale abimehi juurde ja läkitas temale tarvilikud juhatused.

Süba noorest põlvest oli Gregoriuse terwis waene; aga see ei keelnud teda wäsimata waewanägemast. Tema kirjutas palju raamatuid: mõned püha Kirja seletused, palwed, kõned ehk dialogolid (küsimiste ja kostmistega) Italia Pühade elust ning imetegudest; selle raamatu pärast sai tema Dialoguseks nimetud. Tema tööks arwatakse ka Ennepühitsatud andede liturgia korra kokkuseadmist, mis enne teda peast, suusõna õpetuse järele peetud sai. Püha Gregorius oli väga armuline waeste ja wiletsate wastu. Sga kuu esimesel pääwal jägas ta neile armuandeid; käis sagedaste haigid vaatamas, söötis omas majas santa ja wigasid ning talitas neid suurel alanduses. Selle asja poolest on temast üks väga liigutaw jutustamine meie ajani alal jäänud.

Ükskord, kui ta alles püha Andrease kloostri liht munk olnud, on üks inimene tema juurde tulnud, ning silma weega temale jutustanud, et ta laewa peremees olnud ning kange torni ajal laewast ja omast ning wõerast kraamist, mis laewa peal olnud, ilma jäänud. Gregorius on tema jutu üle kuulnud ning temale kuus kuld raha annud. Tunni pärast tulnud seesama inimene jälle tema juurde tagasi ning öölnud paludes: „Halasta minu peale, Jumala sulane, sina andsid mulle pisut aga mina olen palju kautanud.“ Gregorius on temale jälle kuus kuld

raha annud. Aga see inimene on veel kolmat korda tema juurde tagasi tulnud ning öölnud: „minul on palju wõlgu, aita mind.“ Gregoriusel ei ole enam raha olnud ning seepärast on ta temale hõbe waagna annud. Mõne aasta pärast, kui Gregorius juba paawstiks olnud, on ta kaheteistkümmne waeße teekäia tarwis lõuna sööma walmistada lasknud. Aga, oma imeks, on ta näinud, et laua taga mitte kaksteistkümmend, waid kolmeteistkümmend inimest istunud. Tema on sest asjast oma maja walitsejale ütelnud, aga majawalitseja kostnud, et paljalt kaksteistkümmend inimest söömas olla. Keegi, peale Gregoriusse, ei ole kolmateistkümmemat inimest näinud. Kui Gregorius kõik waeßed ära lasknud, läinud ta selle waeße juurde, keda ta üksi näinud ning küsinud tema nime. „Miks küsid sa minu nime? kostnud wõeras; — tema on imelik.“ Kui Gregorius ikka peale käinud, on ta teada saanud, et see tema Raitaja Ingel olnud, kes ükskord waeße näul tema halastust katsunud; ning sest pääwast on ta alati temaga olnud ning tema elu kaitanud. Gregorius langenud põlwile maha ning tänanud Jumalat Tema suure armu eest.

Püha Gregorius walitses ligi neliteistkümmend aastat Rooma Koguduse üle ning suri 604. aastal ära. Alalugudes on tema Gregoriusse see Suure nime all teada.

Meie püha isa Aleksiuse, Jumala inimene.

17. Märtsil.

Kuningate Arkadiuse ja Honoriuse ajal, neljandama aastajaja lõpul, elas Roomas üks suurt-sugu inimene, nimega Schwimian, oma naese Aglaidaga. Nemad mõlemad olivad head ja jumalakartlikud inimesed, täitsivad hoolega Jumala seadust ning olivad väga armulikud waeste vastu. Iga pääw söötsiwad nemad omas majas kehwas, waesid lapsi, leski naesi ja teekäijaid; ning kui neid wõerid pisut kokku tuli, oli Schwimian furb ning ütles, ohkades: „mina ei ole wäert oma Jumala maa peal käima.“ Kõik austasiwad ning armastasiwad Schwimiani ja Aglaidat. Aga ühest asjast oli neil nende täielikuks õnneks puudus: neil ei olnud lapsi. Sagedaste palusiwad nemad Jumalat, et Ta neile poja annaks, kes neile wanas põlwes trööstiks ja tueks oleks; ning Jumal kuulis wiimaks nende palwet: neil sündis poeg, keda nemad Aleksiuseks nimetasiwad.

Iseenesest on mõista, et head wanemad Aleksiust väga armastasiwad, hoolega teda kaswatasiwad, et temast üks hea ning jumalakartlik inimene saaks. Aleksiuse oli täieste nende armastuse ning hoolekandmise wäert. Temale oli Jumalast üks tark mõistus antud, tema õppis hoolega ning hakkas maast madalast kõigest südamest Issandat armastama. Et

Tema meelepärast olla, kannatas ta salaja puudust, paastus kangeste ning kandis oma ihu peal jämedat willast riet. Armastusest Jumala vastu põledes, tahtis ta Tema pärast kõik maailma röömud maha jätta, ning nunga seisuses Teda teenida. Aga wanemad seisivad selle vastu, ning kui Aleksius täieliseks sai, otsisivad nad temale pruudi, ühe imeilusa neitsi, kes kuninglikust sugust oli, ning panivad neid paari. Aleksius ei tahtnud awalikult wanemate tahtmise vastu panna, aga omas südames oli temal kindel nõu maailma maha jätta.

Sellamal päawal, kui noor paar laulatud sai ning Aleksius oma abikaasaga üksi jäi, läks ta abikaasa juurde, andis kuld sõrmuse ning kalli wöö, mis siidi rätiku sisse oli mäsitud, tema kätte ning ütles tema vastu: „hoia need alal, ning Jumal olgu minu ja sinu wahel, senni kui Tema arm meie sees midagi uut saadab.“ Pärast neid sõnu läks ta oma kambri. Seal wöttis ta fullatoimelised riided enese ümbert ära, pani waejed ning katkend riided ümber, wöttis natukesse raha kaasa ning põgenes salaja wanemate majast ära. Kui ta linnast wälja tuli, läks ta sadamasse ning istus ühe laewa peale, mis Laodikia maale pidi minema. Tee peal palus ta Jumalat, et Ta teda maailma tühjusest peastaks ning kõlblikuks teeks hirmsal kohtu päawal Tema paremal käel seista. Teiste püha maale reisijatega, läks Aleksius ka Mesopotamia maale, Edessa linna, kus Onnistegia kättega tegemata kaju oli. Seal jagas ta kõik oma raha waestele, aga ise hakkas kerjaja wiisil Jumala Oma templi juures elama ning armuannetest ennast toitma; palus pääwad ning ööd otja

Jumalat ja käis iga pühapääv Jumalaarmu laual. — See Aleksiusse tegu võib mõnelegi weidraks näidata, sest abielu paneb inimese peale ka oma sugused kohused, ning Jumal nõuab seda, et meie neid täidaksime. Aga inimese süda on ainu Jumala teada. Tema näeb misjuguise mõttega inimene midagi teeb, ning õnnistab kõik seda, mis puhta armastuse pärast Tema vastu tehakse. Wanemate maja ning abielu röömud maha jättes, tõi Aleksius ühe suure ohwri Jumalale ning ihaldas see läbi Jumala meelepärast olla. Priitahlikult jättis ta oma kõrge seisuse, rikuse ja maailma röömu maha, et alanduses ja waeuses elada, ning Jumal nähes, et ta waga ning püha mõttega seda teeb, wõttis tema ohwri vastu. Aga temast mahajäetud pererahwale, oli tema põgenemine juureks kurbduks. Raua aega otsiswad nemad teda linnas ning tema ümberkaudu taga. Kui ema nägi, et Aleksius mitte tagasi ei tule, pani ta ennast oma kambri kinni ning ütles: „Mina ei tule mitte siit wälja enne, kui ma teada ei saa, mis minu armsa pojaga on sündinud.“ Aleksiusse noor abikaas läks ka senna kambri tema juurde, ning nemad mõlemad walasiwad seal kibedaid filmapisaraid ja jagasiwad teine teisega oma rasket kurbduft. Schwimian saatis omad sulased igale poole linnadesse ning maadesse Aleksiusst taga otsima. Aga kõik nende otsimine oli ilma asjata. Mõned nende seast käiswad ka Gdessa linnas; aga santide seas, kes püha kaja ukse juures istusiwad, ei wõinud nad mitte oma noort isandat ära tunda, ning nemad andsiwad muidugi ka temale teiste seas armuandeid. Aga Aleksius tundis neid ära ning oli omas alanduses röömus,

et ta oma teenrite käest oli armuandeid saanud. — Seitseteistkümmend aastat elas Aleksiuse ja näl Jumala Oma templi juures ning püüdis juure alanduse ja alatise palwega Jumala meelepärast olla. Üks selle templi teenritest nägi unes Jumala Omat, kes tema wastu ütles: „Wii Jumala inimene minu templi, sest tema palwe on Jumala ette tulnud ning püha Waim hingab tema peal.“ Templi teener ei teadnud, kellest temale räägiti; see nägemine sündis teist korda, ning Jumala Oma näitas ühe sandi peale; kes templi ukse juures istus. Sest ajast saadik hakkaswad kõik suurt austamist Aleksiuse wastu üles näitma. Aga Aleksiuse ei tahtnud mitte inimeste käest austamist wastu wõtta ning põgenes jalaja linnast ära. Tema istus laewa peale, mis Kilikia maale läks ning mötles seal püha Apostli Pauluse kiriku juures elama hakata, aga sündis koguni teist wiisi. Teereisi ajal tõusis mere peal hirmus torm; kawa aega ajaswad laened laewa jenna ning tenna, ning wiiswad teda wiimaks Stalia randa, Rooma linna ligidale. Siis wõttis Aleksiuse nõuks Rooma minna ning isa maja juures elama hakata.

Kui ta wanemate maja ligi jõudis, tuli isa hulga teenritega kirikust tema wastu. Aleksiuse kumardas teda maani ning ütles, paludes: „Issanda sulane, halasta minu waele sandi peale, ning anna mulle üks nurg omas majas, et ma nende leiwa raasukestega ennaft toita wõiksin, mis sinu laua peal maha kukuwad. Issand saab sind see eest õnnistama ja sulle taewa riigi päranduseks andma, ning kui keegi sinu ligemistest teed käimas on, tahab Issand teda õnnelikult jälle koju tagasi aidata. Need wiimsed

fõnad teekäijatest tuletasiwad Ghwimianile tema armast poega meelde; tema filmad jooksiwad wet täis ja tema lubas sandile ühe urfiku oma maja juures anda ning ütles teenrite wastu: „Mina tahan sellele teie seast ausaste tasuda, kes selle sandi eest saab hoolt kandma ning temale iga pääw minu laua pealt toitu wiima.“

Nõnda hakkas Aleksiuse oma isa maja wärawa juures elama; ükski ei tunnud teda, sest tema nägu oli seitseteistkümnene aasta sees waesuse ning puuduse pärast koguni teiseks läinud. Iga pääw tõi üks teener temale isa laualt toitu; aga tema jagas selle toidu waestele ning ise toitis ennast palja leiva ja weega. Ühtepuhku palus ta Sumalat, käis igal pühapäawal Sumalaarmu laual, kannatas rahulikult waesust, põlgtust ja laimamist teenrite poolt, kes jagedaste teda pilkasiwad ja sõimasiwad ning mõni kord ka pekasiwad. Aga palju raskem oli temale üks teine koorm kanda: omas urfikus, mis isa maja juures oli, oli temale ema ning abikaasa nut ja ägamine kuulda, kes ikka teda taga leinasiwad. Aga tema oli kindla nõu wõtnud selle omakoste armastamise Sumalale ohwriks tuua ning jõudis omas ettewõttes otsani kindel olla.

Nõnda elas ta teist seitseteistkümmend aastat. Sumal andis temale tema surma tunni ette teada. Tema palus selle teenri käest, kes teda talitamas käis, ühe tüki pergamenti, mis wanast paberi asemel pruugiti ning kirjutas kõik oma elu lugud ülesse, sest ajast, kui ta sõrmuse abikaasa kätte andis ning wanemate majast ära põgenes. Oma jutustamise lõpetusel palus ta wanemaid ning abikaasa temale

fii nende wastu andeks anda, mis nõnda oli kirjutud : „Ka minu süda walutas teie kurbduse pärast ning mina palusin ühtepuhku Jumalat, et Ta teile kannatust annaks ning oma riigi kõlblikuks teeks. Ma usun, kindlaste, et Ta minu palwet on kuulda wõtnud, seepärast, et ma armastuse pärast Tema wastu teie kurbdusest ei hoolinud ning iseeneise peale ei halastanud.“ Kui püha Aleksius oma wiimse testamenti sai üles kirjutanud, hakkas ta rahulikult surma ootama, ühtepuhku palwet tehes.

Sell ajal on, nagu üks wana jutustamine ütleb, paawst Innotsens kirikus liturgia Jumalateenistust pidanud, kus ka keiser Honorius olnud. Jumalateenistuse ajal on kõik rahwas ühte healt kuulnud ütlemat : „Otsige Jumala inimene ülesse, kes ihust lahkumas on, et ta selle sinatse linna cest palwet teeks.“ Kõik saanud suurt hirmu täis ning ükski pole teadnud, kellest need sõnad ööldud saanud. Teisel päawal kõigeöö Jumalateenistuse ajal ütelnud jeesama heal : „Otsige Jumala inimest Schwimiani majas.“ Siis ütelnud kuningas Schwimiani wastu : „miks pole sa meile teada annud, et sinu majas Jumala inimene elab?“ „Jumal näeb, mina ei tea, kellest sina, kuningas räägid,“ kostnud Schwimian temale. Tema kutsunud oma majawalitseja enese juurde ning küsinud temalt, kas ehk tema teenrite seas niisugust inimest ei ole, kes oma heategude ning jumalakartuse poolest iseäranis tuttam on ; aga majawalitseja ei ole kellegi peale näidata wõinud.

Kuningas ning paawst läinud ise Schwimiani majasse. Schwimian ruttanud ees koju, et kõrgid wõeraid kõlblikul wiisil wastu wõtta, ning läinud

küinaldega ja suitsutamise pannidega nende vastu. — Korraga tulnud teener, kes Aleksius talitas ning temale toitu kandis, senna kambri, kus kuningas, paavst ning Schwimian olivad, ning ütelnud Schwimiani vastu: „Minu isand, ehk on see jant, keda ja minu hooleks andsid, Jumala inimene? Tema palus öö otsa Jumalat, paastub kangeste ning kannatab suure tasanduse ja rahuga kõik sugused meelehaigused ära.“ Seda kuuldes, läinud Schwimian selle urfiku juurde, kus Aleksius elas ning hüidnud teda läbi akna; kostust pole olnud. Kui ta kolm korda hüidnud ning mitte vastust pole saanud, läinud ta urfiku sisse. Sant olnud furnud; tema pale olnud finni kaetud ning tema käes olnud kirjutud pergament. Schwimian võtnud kätte palge pealt ära ning näinud et tema ühe iseäraliku walgusega hiilganud; tema tahtnud pergamenti kätte wabelt ära wõtta, aga ei saanud, see olnud kowaste furnu käes.

Schwimian läinud majasse tagasi ning ütelnud kuningas ja paavsti vastu: „mina olen selle inimese üles leidnud, keda meie otsime, aga tema on juba ära furnud.“ Kuningas käskinud ühe kalli woodi walmistada; sandi ihu toodud kühwast urfikust wälja, pandud selle woodi peale, ning kõik langenud tema juurde põlwele maha.

Keiser võtnud kirjutud pergamenti furnu käest ning hakkanud teda lugema. Sealt saanud Schwimian warfi aru, kes see koolja oli. Raskest südamelikus kurbduses hakkanud ta ärdaste nutma, langenud põlwele maha, hakkanud koolja ümbert finni ning hüidnud: „Oh mo armas lapsukene! Mikspärast oled ja meid nõnda ülewäga kurwastanud? Mitu aastat

elastid ja minu maja juures, nägid wanemate ahas-
tust ning ei trööstinud neid. Mis pean ma nüüd
tegema hakkama? Kas sinu surma pärast leinama,
ehk sinu tagasitulemise pärast rõõmus olema?" On-
netu Schwimian nutnud suure healega oma rasket
kurbdust kaebades. Kui Aglaida ning tema mini-
nuttu ja ägamist kuulnud, küsinud nad taga, mis
sündinud oli. Nendele ööldud, et ärasurnud fant
seesama Meksius olla, kelle pärast nemad nõnda kaua
suures kurbduses on olnud, ning nemad läinud nutu
ja ägamisega omast wangist wälja, tunginud rahwa
wahelt läbi ning hakkanud koolja ümbert finni. Nende
rasket ning trööstimata kurbdust nähes, hakkanud
kõik rahwas nutma.

Woodi, kus peal koolja oli, saanud keisri ning
paawsti käsu peale, ühe platsi peale wiidud, ning
kõik Rooma kodanikud tulnud Jumala inimese ihu
kumardama, kes armastuse pärast Issanda wastu
kõik maailma rõõmud, õnneliku elu, rikkuse ja suu-
ruse maha jättis ning alanduses ja waesuses Ju-
malat teenis.

Meie püha isa Kirillus, Jerusalemma linna ülempiiskop.

18. Märtsil.

Püha Kirillus sai Rooma keisri Konstantini poja, Konstantsiuse walitsuse ajal Jerusalemma ülempiiskopi ametisse tõstetud. Sell ajal oli Ariuse waleõpetus kangeste liikumas Kristuse Koguduse rahu rikkumas. Ise keiser Konstantsius hoidis waleõpetuse poole ning püidis teda igal wiisil omas rigis wäljalautada. Aga püha Kirillus ei kartnud mitte õigeusu waenlaste tagakiusamist, waid seisis kindlaste tõe eest ning kuulutas seda kõige hoolega.

Kirilluse walitsuse ajal, 7. Mai kuu päewal 357 aastal, sündis Jerusalemmas üks ime asi: risti täht ilmus taewas. Püha Kirillus kirjutas keisrile kirja, kus see ta sest imelikust ilmumisest juttustas, mida kõik Jerusalemma kodanikud ja ka muud inimesed, kes püha linna oliwad tulnud Jumalat paluma, nägiwad. Hülgaw rist oli nõnda suur, et Kolgata mäest fenni kui Olimäeni ulatas. Kõik rahwa hulk, kes sest ilmumisest hirmu ja ühes ka rõõmu täis sai, ruttas templisse ühel meelel Jumalat kiitma. Püha Kirillus, sest imeasjast keisrile kirjutades, püidis teda maenitseda ning wale poolt õiguse poole pöörda; aga sest maenitsusest ei tulnud mitte kasu, waid tema ise langes warsti keisri wiha alla ning sai Jerusalemmast ära saadetud.

Juuda maal tõusis hirmus nälg. Püha Kirillus aitas näljatšid ning jagas kõik oma varanduse nendele ära. Aga tema varandus ei olnud mitte suur, ning kui tema varandus ei olnud mitte suur, ning kui tema tema oma vara otsa lõppis, hakkas ta kallid kiriku asju, kallid riistu ning kullast kootud kiriku riidid müüma, et nende eest saadud rahaga waesid aidada. Selle hea teu pärast sai tema peale keisri ees kaewatud ning see asi mõeriti äraseletud; sest püha Kirillusel oli palju waenlasi keisri ümber ja ka nende piiskoppide seas, kes Axiuse waleõpetust pidasiwad. Need kihutasiwad keisrit ning ka piiskoppisid, kes Selewkia linnas sinodi peal oliwad, Kirilluse wastu, ning püha Kirillus sai ülemapiiskopi ametist lahti lastud ja Jerusalemmast ära saadetud." Keisri Juliani walitsuse ajal tuli ta jälle Jerusalemma tagasi, sest Julian andis, kõigile luba oma usku tunnistada ning laskis kõik inimesed lahti, kes usu pärast wangi põlwe oliwad saadetud.

Dma lühikese walitsuse ajal püidis Julian igal wiisil risti-usku ära kautada ning pagana usku jälle uuesti üles wõtta, mille poole ta kõigest südamest hoidis. Nähes, et ta awaliku tagakuusamise läbi risti-usku ära kautada ei saa, hakkas ta esiotša kawalamaid nõuusi katsuma. Tema näitas ristirahwa wastu ütlemata suurt põlgdust, püidis neid haridusest ilma jätta, pani nende koolid kinni, wõttis kirikute käästsisjetulekut ära, ning pruukis seda pagana usu templite ehitamiseks ja ilustamiseks, ning ehitas nende juurde paganete koolid ja haigete majad. Ehk ta küll Juuda rahwa seadust niisama pisut, kui Kristiusu seadustgi uskus, siiski seisid ta kangeste Juuda rahwa eest,

ükspäinis seepärast, et nad ristirahwa waenlased olivad. Et ristirahwale suurt meelegaigust teha ning prohvetite ettekuulutused waleks ajada, wöttis ta nõuks mahalangenud Jerusalemma templi endise au ning ilu sees üles ehitada. See tarwis kogus ta Juuda rahwast, kes ammust ilma paigulise elu asemata maailmat mööda hulkumas olivad, Jerusalemma koku; sest keisri Abdriani walitsuse ajast oli neile, nende mässamise pärast, Jerusalemmas elada keeldud. ise Jerusalemm kaotas oma nime ära ning sai „Clia Kapitoli naks“ ümber nimetud. Keiser Konstantin andis Jerusalemmale jälle tema endise nime; aga sest ajast, kui ristiusk Rooma riigis walitsema hakkas, sai püha linn Juuda rahwale üheks põlgtuse asjaks, aga ristirahwale jälle püha auustamise paigaks. Ütle matta suure röömuga ruttasiwad Juuda rahwas keisri kutsumise peale Jerusalemma. Suure hulga kaupatõttasiwad nad Jerusalemma, selle röömsa lootusega, et kui tempel jälle uuesti üles ehitud saab, siis peasewad nemad mõera rahwa walitsuse alt lahti ning saawad jälle kuulsaks rahwaks.

Sga üks nende seast oli walmis ühe osa omast warandusest templi ülesehitamise tarwis äraandma. Naesterahwad andsiwad omad kallid ehted ära, tööriistad saiwad kulla ja hõbedaga üle tehtud, kõik olivad walmis selle püha asja juures waewa nägema. Julian aitas neid tugewaste rahaga; pani ühe suure riigi ametniku tööde ülewaatajaks ja teotas, et kui tempel walmis saab, siis tahab ta ise ühes Juuda rahwaga tema sees Issandale Tsebaotile ohwerdada, tänuks see eest, et Ta on lastnud selle töö korda minna ning temale risti rahwa üle wõimust annud.

Bersia rahwa wastu sõtta minnes, kirjutas ta Juuda rahwale: „paluge, et ma kui wõitja sõast tagasi tuleksin, ma tahan Jerusalemma endise au sisse tõsta ja templis Jumalale tänu tuua.“

Kui Juuda rahwas nägiwad, et keiser nende eest seis, siis hakkasid nad suurt põlgtust risti rahwa wastu wälja näitma ning neid igapidi tagakiusama. Ristirahwas langesiwad suure kurbduse sisse; aga püha Kirilus kinnitas neid, ta waatas rahulise südamega selle ristirahwa waenlaste ettewõtmise peale, kuulutas oma ustawa sõna läbi, et tempel mitte üles ehitatud ei saa, ning, et kõik prohweite ette-kuulutused tõeks lähewad.

Juuda rahwas hakkasiwad suure hoolega tööd tegema; puhastasiwad selle koha ära, kus endine tempel oli seisnud, ning hakkasiwad materiali templi aluse tarwis walmistama. Häkitselt tõusis maawärisemine, kange tormi ning tuulispasaga, ning wiskas walmispandud materjali ja tööriistad laiale, seal juures jäi hulk töömehi kwide ning müüri waremete alla. Ärakohkonud Juuda rahwas jooksiwad laiale; aga mõne aja pärast tuliwad jälle töö kallale; ning jälle maawärisemine, mis weel hirmsam oli, kui enne, sundis neid sealt ärapögenema ja käsile-wõetud töö maha jätma. Selle korral sai ka wana templi allus, mis senni ajani weel terweks oli jäenud, tormi wäega maa seest wälja kistud, nõnda, et Kristuse sõnad, Kes ütles, et templist ei pea mitte kiwi peale jätta ma täiesti tõeks läsiwad. Tormi ning maawärimisega tuliwad hirmsad tule keerud maa seest wälja, põletasiwad töömehi ning jätsiwad nende ihude ja riiete külge risti tähed, mis esite hiilgasiwad, aga

pärast mustaks läksid. Selle imetähe pärast pidivad ära-kohtunud Juuda rahvas oma ettevõtmise maha jätma, ja palju nende seas, Kristuse väge tundma saades, wõtsiwad ristiusku vastu. Kui Julianile sest imeasjast teada anti, siis sai ta hirmsat wiha täis, keelas sest asjast rääkimast, ei katjunud enam uueste templi ehitamist ette wõtta ning ajas püha Kirilluse Jerusalemmast ära.

Pärast Juliani surma tuli püha Kirillus Jerusalemma tagasi, aga keisri Walenti käsu järele, kes kangeste Ariuse waleõpetuse poole hoidis, sai ta jälle sealt ära aetud. Tema tuli wiimaks keisri Weodosiuse, se Suure, walitsuse ajal, jälle tagasi ning oli oma surmani (368 aast.) Jerusalemma ülemaks-piiskopiks.

Pühast Kirillusest on mõned jutlused, ehk õpetused neile, kes ennast püha ristmist vastu wõtma walmistafid, alal jäenud. Nende jutluste sees on usu pea asjade ehk dogmade ja Ristifoguduse kiriku teenistuse kombete selletus. Need õpetused on meile väga tähelepanemise wäert seepärast, et näitamad, kui puhtaste ja muudmata on Homniku ma Dige-usu fogudus wana aja Ristifoguduse seadmised alal hoidnud.

Püha martrite Krisanti ja Daria kannatamised.

19. Märtsil.

Kolmandamal aastasajal, kui ristirahvast kangeste taga kiufati, tuli üks suurtsugu inimene, nimega Polemius, Aleksandriast Rooma, oma poega Krisanti koolima. Roomas sai tema auuga vastu võetud ning keiser andis temale senatori aunime. Noor Krisant hakkas kuulsate wilosohwide juures õppima, oli targa peaga, sai warsti kõik õpetused kätte ning armastas väga raamatuid lugeda.

Üksford juhtus Krisanti kätte teiste raamatute seas ka püha Ewangelium, mis ta suure tähelepanemisega läbi luges. See lugemine mõjus väga nooremehe südamesse. Tema hakkas mõistma, et selles raamatus on walgus ja tõde ning see tõsine tarkus, sest „tema sees on igawese elu sõnad,“ ning tema wõttis nõuks püha Ewangeliumi ja apostlite kirjad läbi uurida. Tema ei tahtnud enam kergeste oma endised koolmeistrid uskuda, sest nägi et inimesed, kes Kristust pole tundma saanud, käiwad kui pimedad kääfikauda ka siis, kui inimeste tarkuse põhjani on ära õppinud. Tema hakkas nende kõrwal omale weel ühte teist koolmeistrit otsima, kes teda Kristuse seaduse tundmisega oleks walgustada wõinud. Seepärast tegi ta ennast ristiinimestega tutwaks, ning nemad näitawad temale ühte jumalakartlikku

kõrbeelanikkude, kes ennast oli Jumalale pühendanud. Wanamees mõttis Krisanti lahkestest wastu, seletas temale ristiusu õpetuse ära, ning nähes, et ta puhtast südamest Kristuse jisse uskuma hakkas, ristis teda ära.

Kui Krisant uut waimulikku wäge oli saanud, siis hakkas tema sees armastus Jumala wastu veel rohkem põlema nõnda, et ta oma usku mitte salaja ei tahtnud pidada, waid hakkas awalikult Kristust tunnistama ning pagana jumalaid laitma. See kohutas tema sugulased koguni ära, ning nemad ütlesiwad Polemiuse wastu: „Waata, mis sinu poeg teeb; katsu et sull pärast tema eest kosta ei tule; tema laidab jumalaid ning ütleb, et üks inimene, nimega Jeesus Kristus, peab see tõsine Jumal olema. Kui kuningas sest teada saab, siis ei pease sina tema wiha eest, sest igauks, kes jumalaid laidab, on seaduse üleastuja.“

Polemius kohkus ära. Tema kutsus poja enese juurde ning hakkas teda noomima ja sundis Kristust ära salgama. Aga nähes, et sõnad midagi ei aita, katsus ta kõwemad nõuud tema wastu pruufida: tema pani poja ühte kambri kinni, lootes waewamise ja puuduse läbi teda pühast usust ära pöörda. Aga ka see nõu ei aitanud midagi; ning Krisant tegi üksikus kambriis veel suurema hoolega palwet. Sugulased nähes, et niisugusest trahwist midagi paremat wälja ei tule, ütlesiwad Polemiuse wastu: „Mis sa teed? Sell kombel ei wõi sa mitte poega ristiusust ära pöörda. Kristlased ei karda waewamist ega wangitorni; nemad kannatawad hea meelega waewamised oma Jumala pärast ära, ning nende

tagakiusamine teeb neid nende usus weel kindlamaks. Pane teda parem rikkuses, külluses ja maailma rõõmus elama, küll ta siis oma Jumala ära unustab." Polemius wõttis nende nõu kuulda; käs kis oma maja uhkete ehitada, las kis Krisanti wangist lahti, ning püidis igapidi temale rõõmu ja lõbustust teha. Pääwad otša mängisiwad muusekandid tema majas, mis ilusaid neiusid täis oli; lauad oliwad ühte puhku magusate roogadega ja kalli wiinadega kaetud; lühidelt ütelda: kõik nõuud saidwad ära pruugitud, et nooremehe mõtted laiale ajada ning teda maailma rõõmule kihutada. Aga noor Krisant ei lasknud mitte ennast ehitada, waid palus Jumalalt abi ning jõudu kiusatuste wastu seista, ning Jumal aitas teda kiusatused ära wõita, oma südame puhtuses hoida ning uskus kindlaks jääda.

Tema isa oli suures ahastuses ning ei teadnud, mis ta pidi tegema. Sugulased ütlesiwad temale: „jumalana Ahwina templis on üks imeilus ja tark neitsi, nimega Daria, kosi teda oma pojale abikaasaks, küll tema Krisanti jälle jumalate poole tagasi pöörab.“ Polemius palus sugulaisi selle neitsi juurde minna ning Krisantili abikaasaks kosida. Daria sündis sellega, ning tuli Polemiuse majasse elama, kes teda filmaweega palus oma poega kristlaste ehitusest peasta.

Krisand oli Daria meelepärast. Daria oli imeilusa näuga, ning Krisanti meelepärast olla tahtes, ehitas ennast kalli riietega ning teiste ihu ehtedega. Tema püidis Krisanti südame ka oma tarkusega ning lahete ja armsate sõnadega enese poole tõmmata. Aga Krisant, kes kõiges südamest oli Jumalat

armastama hakkanud, jäi kõige tema meelitamiste vastu külmaks.

Üksford ütles Krisant Daria vastu: Oh neitsifene! fina püiad ennast kangeste ehitada, näed suurt waewa, raiskad magusaid sõnu, et minu südant, mis teistsugu armastust täis on, hea hakatuse poolt ära pöördä ning enese poole tõmmata. Aga parem oleks, kui sa igawese Jumala, Isanda Jeesuse Kristuse, armastust taganõudma hakkaksid. Nõnda kui sa nüüd oma ihu kalli rietega ehitad, nõnda püia oma hinge puhtusega ja usuga ehitada, siis saad sa Kristuse pruudiks, kes sulle igawese eluaseme tahab walmistada, sinu nime eluraamatusse üles kirjutada ning sind lõpmata rõõmu osaliseks teha."

Suure imega kuulis neitsi neid sõnu; tema süda ning meel ei olnud mitte usu ja tõe walgusega walgustud, tema ei teadnud igawesest elust midagi, waid oli pagana usus üles kaswatud, ning arwas maapealset ja ajalikku head kõigeülemaks asjaks. Tema hakkas Krisantile maapealse rõõmuist, paganate jumalate kumardamisest ning kuulsast pagana wilosohwidest (tarladest) rääkima, kes looduse wägesid jumalateks pidasiwad ning neid kumardasiwad. Aga kõige selle arutamise peale kostis Krisant kristliku tarkuse sõnadega, ning wiimaks sai noore pagana usu neitsifese hing tõe walgusega walgustud: tema hakkas Kristuse siise uskuma ning ihaldas ristiinimeseks saada. Siis kuulutas Krisant isale, et tema on walmis Dariaga abielusse astuma, aga ise oli neitsiga nõuks wõtnud temaga neitsilikus puhtuses elada ning ennast täieste Jumalale pühendada.

Warsti pärast seda, suri Polemius ära. Kui

Daria Krisantist ristiusu seaduses küllalt juhatud sai, laskis ta ennast ristida ning nemad mõlemad hakkasivad Jumala auks ning ligemiste kasuks elama, hoolega Ewangeliumi armuõpetust kuulutades ning paganaid Issanda poole pöördes. Nemad asusivad teine teisi majasse, mis kloostrite arulisteks oliwad seatud, elama. Ühes majas wõttis Daria neitsisid, kes ristiusku oliwad heitnud, wastu, tegi nendega palwet ning õppis Jumala seadust. Teises majas elas Krisant uueste walgustud meesterahwaga, kes nõnda samma, kui temagi, oliwad maailma ning abielu maha jätnud ja ennast täieste Jumalale pühendanud.

Nõnda läks mitu aastat mööda. Wiimaks sai Rooma maawalitseja ees kaematud, et Krisant ning Daria paganaid usust ära pöörwad ning et suurem hulk nendest, kes usklikuks on saanud, abielusse heita ei taha. Maawalitseja käskis Krisanti ning Daria kinni wõtta ja piinamiste alla anda, kui nad mitte jumalaid ei kumarda. Tema käsk sai warsti täidetud; aga Jumal kaitstis imelikul wiisil oma sulasid: kõwad kõied ning raud ahelad, millega neid kinni pandi, läksiwad iseenesest katki. Krisant pandi ühte pimedasse wangi kambri, aga häkitselt hakkas seal üks iseäraline walgus paistma. Wangi-hoone hoidjad ehmatasiwad ära ja andsivad sest asjast tribunile (kohtumõistjale) Klaudiussele teada, ning tema tuli ise seda asja järele pärima. Aga tema arwas selle imeliku walguse nõiduse läbi tehtud olemat ning see-pärast ütles ta Krisanti wastu: jäta oma nõidus ning wale usk maha ja kumarda jumalaid, nõnda kui ühe juurt-sugu mehe kohus on."

Eks ja ometi aru ei saa, kostis Krisant, — et mind aitab mitte nõidus, vaid Jumala vägi. Sina oleks küll seda mõistnud, kui so meel ning jüda pagana usu õpetuse läbi pimestud ei oleks.

Klaudius käskis sõamehi Krisanti ühe samba külge finni siduda ning oksliikude keppidega armutumal kombel peksta: aga hoobid ei teinud Krisanti ihu peale mingisugust märki: niipea kui kõwad lepid tema ihu külge puutusivad, läksivad nemad, kui rohi, pehmeks. Kõik panewad seda imeks. Wiimaks hakkas ka Klaudius mõistma, et Jumala vägi Krisanti kaitsmas on, ning ütles sõameeste wastu: „Sätke piinamine maha; nüüd mõistan mina, et tema Jumal suur ning wägew on. Meil ei järe enam muud midagi teha, kui temalt tema waewamise eest andeks andmist paluda.“ Ning Klaudius langes sõameestega püha martri ette maha ja ütles tema wastu: „Nüüd mõistame meie, et sinu Jumal see tõsine Jumal on. Meie palume sind, wii ka meid Tema juurde ning tee Tema sulasteks.“ Krisant seletas neile, et Jumal on iga inimese ligi, kes Teda kõigest südamest otsib. Tema rääkis neile ka Jumala wäest, Tema armust ning heldusest. Need kuulsivad tema sõnu sügawa tähelepanemisega ning tõiwad ka omad sugulased tema juurde. Mõne päewa sees sai suur hulk paganaid usklikuks. Klaudius, tema naene Flaria, tema pojad Jason ja Maurus ning hulk sõamehi lasksivad ennast ristida. Sest anti keisri Numerianile teada. Tema käskis Klaudiusse meres ära uputada, aga tema pojad ning ristiusu sõamehed surma nuhtluse alla anda. Nemad kõik läksivad rõõmuga surma nuhtluse paika ning saiwad mõdegaga ära tapetud.

Ristirahwas matsiwad nende ihud ühe koopa fiske maha, mis seal samas nuhtluse paiga ligidal oli. Glaria käis fagedaste seal, oma poegade haua juures, filma weega Jumalat palumas. Üksford saiwad Numeriani sõamehed teda sealt kätte ning tahtsiwad kohtu ette wiia. Aga tema palus neid enesele natuse aega anda wiimast palwet teha, langes põlwile maha ning hüidis: „Oh Issand Jeesus Kristus, Keda ma kõigest südamest tunnistan, wõta mind minu poegade juurde, kes sinu nime pärast on oma elu annud!“ Riipea, kui ta need sõnad sai ütelnud, andis ta oma hinge Jumalale. Sõamehed, kes teda finni wõtta tahtsiwad, nägiwad, et ta juba surnud oli. Ristirahwas matsiwad teda poegade juurde maha.

Selle aja sees piinati Krisanti ja Dariat hirmsal kombel, aga Jumala wägi kaitfis neid imelikul wiisil, nagu ennegi, ning nende imetähtede pärast, mis Issand nende piinamise juures sündida laskis, hakkasiwad suur hulk paganaid õiget Jumalat tundma. Seepärast mõistis Numerian neid libeda surmale: tema käs kis neid linnast wälja wiia ning elawalt maha matta, mis warsti täidetud sai.

Pärast seda käisiwad ristirahwas fagedaste seal kohas palwet tegemas, kus Krisant ja Daria elawalt maha maetud oliwad, ning seal saiwad haiged imelikul wiisil terweks. Üksford nende püha martrite mälestuse pääwal, tuli palju ristirahwast koobaste fiske, mis seal ligidal oliwad, palwet tegema. Numerian sai sest teada ning käs kis koobaste suud mulla ja kiwidega finni matta ning kõik ristiimesed suriwad seal sees martri surma. Nende seas olid üks

preester Diodor ning diakon Marian. Nende kõikide mälestust peetakse 19. Märtsi kuu päeval.

Breestriliku martri Nikoni

ning tema 199 jüngri elu ja kannatamised.

23. Märtsil.

Kolmandamal aastasajal elas Neapoli linnas, Italia maal, üks aus ning wahwa sõdamees, nimega Nikon. Isa oli teda pagana usu seaduses üles kaswatanud; aga tema ema oli ristiinimene. Sage-daste palus ema Jumalat, et Ta tema poega õige usu walgusega walgustaks, ja jutustas temale Jumalast, ning kui ta sõtta läks, maenitses teda seal Jõsandat appi hüida. Aga Nikon oli noor ja kerge-meelne ei pidanud ema sõnadeft suurt lugu; aga sellegipärast jäid nad tema südamesse ning kandfiwad omal ajal kaunist wilja.

Üksford, kui Nikon lahingu ajal waenlastest ümber piirdud sai, tuliwad temale häkitselt ema sõnad meelde. Tema waatas üles taewa poole, lõi risti ette ning hüidis: „Oh Kristus, kõigewägewam Jumal! Ilmuta minu sees oma wäge, et ka mina sest tunnist Sinu sulaseks saaksin!“ Ning korraga sai ta nägemata wäe läbi kinnitud; tema läks wahwaste waenlaste peale, ajas neid põgenema ning

tuli terwelt oma seltsimeeste juurde tagasi. Need panivad tema wahwust väga imeks ning hakkawad temast fuurt lugu pidama. Aga tema sees hakkas tõe walgus paistma ning seepärast andis ta ainu Jumalale kiitust ja au ning ütles: „suur on kristlaste Jumal, Kes risti tähe läbi waenlased ära wõidab.“

Kui Nikon sõast koju tagasi tuli, jutustas ta emale seda, mis temaga sõas oli sündinud. Jumalafartlik ema sai sellepärast väga rõõmsaks, tänas filma weega Jumalat, et Ta tema palwet oli kuulda wõtnud, ning palus Teda head hakatust poja sees täiendada ning Teda tõe tundmisele tuua. Tema seletas Nikonile Kristuse seadust ja andis temale nõu preestri palwele minna, kes teda oleks wõinud täieste ristiusu õpetusega tutwaks teha ning ära ristida. Sõna lausumata ning tähelepanemisega kuulis Nikon ema juttu ning tõusis korraga üles ja hüüdis: „nii tõeste, kui Issand Jumal elab, tahan ma tänasest pääwast Tema sulane olla. Mina ei taha enam ilmahingeta wäerjumalaid kumardada, waid ihaldan seda Jumalat teenida, Kes maailma on loonud!“ Pärast seda langes ta ema jalge ette maha ning ütles: „palu minu eest, ema, Jumalat, et Ta mulle ühe hea Ingli kaitstjaks ning juhatajaks läkitaks, et ma tõt tundma saaksin, Jumala tahtmist täitma õpiksin ning Tema wäljawalitsetud karja hulka arwatud saaksin. Sinu maenitsused on mulle õnsuse teed näitnud; palu minu eest Jumalat, et ma mitte nõdraks ei läheks.“ Pärast neid sõnu tahtis ta ära minna; aga ema palus teda, et kui ta tahab linnast wälja minna, siis ärgu jäegu ta

mitte kaua kodust ära, seepärast, et ta wana oli ning ilma temata ei tahtnud ära surra. Nikon lubas warsti tagasi tulla; jättis ema Zumalaga ning läks ema õnnistamise saatmisel preestrit osima. Aga preestrit ei olnud mitte kerge leida, seepärast et ristirahwas oliwad kõik tagakiusamise pärast linnast kõrbedesse ja mägedesse warjule läinud.

Nikon ei leidnud linnas preestrit, seepärast läks ta sadamasse ning istus ühe laewa peale, mis Homiku maale pidi minema. Kauga aega otsiswad sugulased ning seltsimehed teda taga ning ei wõinud aru saada, mis temaga oli sündinud, sest et ka emagi ei teadnud kuhu ta oli jäänud.

Laew, mille peal Nikon teele läks, jäi Hiofi saare juurde sadamasse. Nikon läks maale ning elas kaheksa päewa ühe mäe peal alatises südamelikus palwes. Tema palus Zumalalt abi ning juhatajat lunastuse tee peal. Kaheksamal öösel nägi Nikon unes Inglit, kes tema kätte ühe kipi andis, mille otsas rist oli, teda teisel hommikul mere äärde käskis minna ning selle laewa peale istuda, mis sadamas oli. Nikon täitis seda käsku, ning kui kaks päewa sai laewa peal purjetanud, jõudis ühe mäe juurde, mille nimi oli Hanos.

Selle mäe kobaste sees oli Kisia piiskop Weodosius oma jüngritega warjul. Weodosiusele anti unes Nikoni tulemisest teada, ning tema wõttis rõõmuga ja lahkestest Nikoni wastu, õpetas temale Zumalat paluma ja püha Kirja tundma õppima. Tema südamelik tasandus, palwe himu, kannatus, millega ta kõik puudused wastu wõttis, ning püha elu panid kõik munga wennad imestellema.

Nõnda läks kolm aastat mööda. Weodosiusele sai unes tema surma tunni ligitulemine teada antud, ning kästud, et ta oma waimuliku karja Nikoni hooleks jäta. Seepärast pühitses ta teda esite diakoniks, pärast preestriks ning wiimaks piiskopiks. Ta andis 190 munka tema hooleks, maenitses teda ning käskis sealt kõrbest Sitsilia maale ära minna, seepärast et see paik harimata rahwast warsti ära laastatud saada. Warsti pärast seda suri Weodosius ära, ning Nikon istus kõigi munga wendadega laewa peale ja tuli mõne aja pärast Italia randa, sest tema ihaldes kõige esite oma ema näha saada. Tema ruttas Neapoli linna, kus ema rõõmu filmapijaratega teda wastu wõttis. Ema langes põlwile maha ning palus: „ma tänan Sind, Issand, et sa mulle mo poega, kes ennast Sinu teenistusele on pühendanud, näha andsid. Ning nüüd palun ma Sind, wõta mo hing oma kätte!“ Pärast palwet läks see jumalakartlik ema Issanda rahu sisse.

Warsti saiwad Nikoni endised seltsimehed ja sõbrad teada, et ta Neapolis on, ning tuliwad teda waatama. Tema jutustas neile sest lugust, mis teda kõige esite õige Jumala tundmise poole tõi, ning rääkis ka palju Jumalast ja ristiusu seadusest. Tema sõnad, mis südamel põhjast ning kindlast usust tuliwad, mõjusiwad seltsimeeste südamesse. Mitmed nende seast saiwad usklikuks, aga üheksa sõameest wõtsiwad nõuks, püha Nikoni wiisi järele, ennast täieste Jumala pühendada. Nemad läksiwad ühes temaga Sitsilia maale. Seal hakkasiwad nad kõik ühes tühjas paigas, mis oma ilu ning waiksuse pärast nende meelepärast oli, elama; kaewasiwad senna õue ajad, istutasiwad wiljapuid ning toitisiwad ennast oma käte tööst.

Uga mõne aja pärast tuli suur wiletsus nende peale. Maawalitseja Kwintian, seesama, kes püha Agahwiat piinas ning teda surmale mõistis, sai nendest teada ning saatis sõamehed nende järele. „Hea küll, et teie olete seie tulnud, ütles püha Nikon nende wastu; — meie Issand kutsub meid teie läbi Enese juurde.“ Kõik mungad hakkasid Jumalat paluma, et Ta neid julgeste Teda tunnustada aitaks, ning läksid rahulikult sõameeste järele. „Seiskem kindlaste oma usu eest, ütles püha Nikon nende wastu; ning ärge kartkem piinamisi; tuletagem selle hea Karjatse sõnad meelde: ärge kartke neid kes ihu ära tapwad, aga mitte hinge ei wõi tappa.“ (Mat. 10, 28.)

Mungawennad kinnitasid ennast palwega, astusid julgesti maawalitseja ette, ning kui tema neid Kristust ära salgama fundis, tunnustasid nemad ühest juust oma usku õige Jumala sisse. Maawalitseja käskis neid kõiki surma nuhtluse alla anda, peale Nikoni, keda ta piinamiste tarwis eluse jättis. Palwega andsid kõik martrid omad hinged Jumalale, aga Nikon sai wangitorni wiidud, kus üks taewalik nägemine tema usku kinnitas.

Teisel hommikul kutsus Kwintian teda enese ette, ning kui ta nägi, et ta tema sõnadest midagi ei pea, käskis teda hirmsaste piinata. Teda põletati tulega, seuti hullude hobuste külge, et need tema haawatud ihu ümberweaksid. Uga Jumal näitas Nikonile oma abi ning kergitas tema waewa, nõnda et ta piinamiste ajal suure healega Issandat kiitis. Wiimaks Kwintian kartes, et paganad, tema kindlust nähes, Kristuse poole ei pööraks, käskis

tema pea mõdegaga otjast ära rajuda. Kõikide martrite ihud mattis Messina piiskop maha. Aga Kwintian, kes warsti pärast seda püha Agahwia waranduse järele läks, sai hirmsa surma. Kui ta Psimihwi jõest üle läks, läksiwad tema hobused otse kui hulluks ning fargasiwad tema peale; üks neist näris tema palge katki, aga teine pekks teda jalgadega, senni kui ta teda wette lükkas, kus see õäl piinaja omale surma leidis.

Kõigepühama Jumalasiunnitaja ja Iffaneitsi Maria kuulutamise püha.

(Baastu Maarja pääw.)

25. Märtsil.

(Ew. Luk. 1, 26—38; Ep. Hebr. 2, 11—18).

Jutlus*).

Et tänast pääwa kuulutamise pääwaks hüitakse, seepärast küsime, wennad: mispärast seda tehakse? Peaingel Kabriel kuulutas kõigepühama Neitsi Mariale, et Temast saab maailma Lunastaja sündima. Aga meile on see kuulutuseks, et Snnistegia on

*) Изъ Иннокентія Херсонскаго.

juba tulnud. Meile kuulutakse täna seda rõõmu sõnumet, et Jumala ainussündinud Poeg on meie waeste juurde maa peale tulnud, igapidi meie sarnatseks saanud, ükspäinis mitte patu poolest, Ennast alandanud, meie loomuse Enese peale võtnud, ning mitte üheks natukeseks ajaks, vaid igaveseks ajaks.

Meile kuulutakse täna, et Ennistegia on meie lunastamise pärast kõik ärateinud: meid Oma tõe walgusega walgustanud, meie teed igawese elu poole näitnud, meie patud Enese peale võtnud ja neid Oma kannatamise läbi ära kustutanud; hauda läinud ja Oma ülestõusmise läbi haua pimeduse ära häwitanud ja surma hirmu meist ära ajanud, meie Oma püha Waimu jaganud ja Tema läbi meid kõigi Oma armuannete osalisteks teinud; meile kuulutakse, et kui meie selle püha Waimu läbi patu roojusest puhastud oleme, siis võime meie kõlblikuks saada inglitega taewas ühes elada.

Meile kuulutakse, et meie Jumala Poja ütlemata alanduse ja Temaga ühenduse läbi, oleme nüüd Jumala waenlastest jälle Tema kodakondsiks ning omaiks saanud; paradisi kautajatest ja maailma hulkujatest taewa ja igawese elu pärijateks tehtud; et kõik hädad, mis maailmas on, saavad otsa lõpma, ja et kõik jälle endise täiusse sisse toodud saab; et ka mõistmata loomad, kes nüüd ühes meiega õhkawad, hukatuse põlwe orjusest lahti peastetud saavad, Jumala laste wabadusele.

Waatke, kui suurt rõõmu ja lootust on meie tänane pääw toonud! Kõiksugused rõõmu sõnumed on selle tänase pääwa kuulutamise kõrwas koguni tühised.

Suur rõõm on ühel haigel sell päawal, mill arst temale kuulutab, et tema haigus saab warssi temast lahkuma. Aga meile kõigile on täna palju rohkem kuulatud. Meile kuulutakse, et mitte üks-päinise kõie meie ihu ja hinge hädad, mis inimese sugu koormawad, peawad igaweste ära kautud saama, waid et ta ise surm, see meie kõigesuurem häda ja õnnetus, koguni ära häwitud saab ning et meie jälle puhtaks ja ilmsurelikuks saame.

Suur rõõm on ühel linnal, mis waenlastest ümberpiirdud on, sell päawal, mill tema kuulda saab, et waenlased on ära aetud, laiale pillatud. Aga meile kuulutakse palju rõõmsamaid asju: meile kuulutakse, et see meie wana leppimata waenlane, kes meid pettuse läbi paradisiist wälja ajas, ja nüidki meid kõigest wäest püiab põrgu põhja kiskuda, et see meie waenlane on koguni ära wõidetud, finnisetud meie eest Wõitleja Issanda Jeesuse Kristuse läbi, et sell meie waenlasele ei ole nüid enam mingisugust wõimust meie üle; et nüid iga waga ristiniimene, iga wäeti laps Kristuse sees, wõib ilma kartuseta selle põrgu mao pea peale astuda.

Suur rõõmu pääw on ühel pojale, kes isa sõna-kuulmise alt on ära läinud, isa armastust ära kautanud, suur rõõm on sell pojale siis, kui ta kuulda saab, et isa tahab teda jälle oma majasse wastu wõtta ja kõie temaga jagada, mis temal on. Aga meiega on palju kaunimad asjad sündinud: meie kes oma pattude pärast taewa Issa needmise all olime, saame nüid jälle Tema ära lepitud, jälle Tema armsaks lasteks wastu wõetud, saame kõie

laste õigused jälle kätte, saame terve taewa riigi pärijateks.

Jah wennad, see kuulutus, mis Peaingel Rabriel kõigepühama Neitsi Mariale tõi, on ka meile üks ütlemata suur rõõmu sõnum, misjuguust meile ükski ei wõi tuua.

Aga see rõõmu sõnum wõib meid üksnes siis rõõmustada, kui sest meile osa tuleb, ehk weel selgemine ütelda, kui meie ise sest tahame osa wõtta. Nõndasama, kui poeg, kes isa juurest wõera maade sisse on hulkuma läinud, ei wõi sest midagi kasu saada, kui temale ööldaakse, et isa tahab temale tema eksituse andeks anda, kui ta ise mitte isa majasse tagasi ei lähe; ka linna rahwas, mille ümber waenlane on piirnud, ei wõi sest midagi head saada, kui neile kuulutakse, et waenlase wõimus on lõpetud, kui nad waenlase wasta ei hakka, waid weel ise ennast tema kätte annawad, linna wärawad tema ees lahti teewad. Ka haige ei wõi sest midagi paremat saada, et arst temale kuulutab, et haigus temast lahkuma hakkab, kui ta ise seda ei taha teha, mis tema terwisele kasuks tuleb.

Nõndasama wõib ka meiega sündida. Kõik, mis Issand meie pärast on teinud: Tema maapeale tulemine, Tema surm ning ülestõusmine, kõik see ei wõi meile mingisugust kasu tuua, kui meie ei taha oma patust elu maha jätta ja uut ning paremat elu elama hakata. Ükspäinis õiged ristiinimesed, kes taewast tulnud Issanda järel käiwad, Tema tahtmist täites, saawad kõik seda kätte, mis Issand meile on teinud, saawad Tema igaweste headuste pärijateks, ning Temaga rõõmustellema Tema Issa kuningriigis.

Uga meie, kes mitte oma õnuse eest hoolt ei kanna, ega Issanda jälgede sees käija ei taha, vaid laija patu ja himude teed jookseme ja ikka oma pattude fiske jäeme, ei saa sest rõõmsast sõnumest, mis Peaingel taewast tõi, mingisugust kasu.

Urge olge siis, wennad, wäetimate laste sarnatsed, ärge kuulge seda kallist sõnumet mitte külma südamega, waid püüdke teada jaada, mis see sõnum ka meie käest nõuab, mis ka meie ise peame oma hinge õnuseks tegema, siis saame ka meie sest tänasest sõnumest õiget rõõmu leidma ning ükskord seda pärima, mis see sõnum kuulutab. Amen.

Waga martri, Gwstratiuse

Petserskij kloostri munga kannatamised.

28. Märtsil.

Rijewi Petserskij lawra, mis üheteistkümnema aastasaja poolel asunud, sai warsti pärast tema asutamist Polowtzi rahwast ära häwitud. Need harimata inimesed põletasiwad, oma würsti Bonnäki käsu järele, 1096-mal aastal, kõik lawra puu majad ära, rööwisiwad kiriku paljaks, tapsiwad ning wiisiwad palju munkasid wangi. Sellest asjast rääkides, ajalugude kirjutaja ütleb: „Sumal nuhtleb oma sulasid see tarmis, et nemad, otsekui kuld, tule läbi puhastud

jaakšivad ; sest ristirahwas peawad mitmete kurb-
duste ja wiletsuste läbi taewa riiki minema."

King tõeste, selle wiletsuse läbi sai nende risti-
inimeste usu kindlus, kes wangi oliwad wõetud,
awalikuks. Wiiskümmend meest — (katskümmend
munka ning kolmkümmend kloostri teenrid), saiwad
ühe Hermoni Juudile orja põlwe ära müüdud, kes
neid Kristust ära salgama sundis, ning kui nad
mitte seda ei teeks, siis ähwardas neid nälja läbi
ära lõpetada. Üks nende seast munk, nimega
Cwstratius, kinnitas kõiki teisi oma maenitsustega
ning ütles nende wastu : „Wennad, meie kõik
oleme Jssanda nimel ristitud, ärge unustagem seda
ära. Kristus on meid wee ja Waimu läbi uue
elule sünnitanud, Kristus on meid oma werega
käsu needmisest lunastanud ja oma igawese riigi pä-
riateks teinud. Ärge taganagem Temast ära. Kui
meie elusse jääme, siis elagem Kristusele, kui sureme
siis surgem Kristuse pärast!" Wangid, kes palwega
ennast oliwad kinnitanud, saiwad nendest Cwstratiuse
sõnadest waimustatud, ning kuulutasiwad kõwa sõnaga
Juudile, et nad ennemine surra tahtwad, kui Kristusest,
sest elu leiwast ning lõpmata elu hallikast, ära taganewad.
Suut täitis oma ähwardamist ning nemad kõik su-
riwad nälja surma, — mõni kolme pääwa pärast,
mõni nädala pärast. Cwstratius, kes oli paastuma
harjunud, jäi kõigekauemine elusse ning pidi weel
kangemad piinamised ära kannatama. Umbes Paasa
pühal lõi Suut teda risti, sõimas teda oma sõbradega
ning laimas Jeesust Kristust. Aga Cwstratius
tänas Jumalat, et Ta teda oli kõlblikuks teinud
risti surma wastu wõtma, kannatas rahulikult kange

walu ära, lootusest Issanda peale finnitud olles, ning hüidis: „Mina usun, et Issand saab mulle täna seda sama ütleva, mis Ta risti peal mõistliku röömlile ütles: täna pead sa Minuga paradisis olema. Aga teie käest saab ristiinimeste veri, mis teie olete walanud, taga nõutud.“ Need sõnad wihastasiwad Juuti nõnda, et ta oda wõttis ning sellega püha kannatajale otša tegi, aga tema ihu käsks ta merde wisata. Üks wana jutustamine ütleb, et tema on imelikul wiisil, Jumala wäega, lawrasse toodud, kus täna pääwani selle preestri-liku kannataja ning kõikide mälestust auustakse, kes temaga seltsis kannatasiwad.

Meie waga isa

Joannese Redelniku mälestus.

30. Märtsil.

Selle kuulsa kõrbeelaniku sündimise koht ei ole mitte selgeste teada; arwatakse, et ta Siria maalt pärit olnud. Armastusest Jumala wastu astud, läks ta seitseteistkümmend aastat wana olles, Sinai mäe peale ning lasks ennast mungaks pühitseda. Seal elas ta üheksateistkümmend aastat ühe waga ning

targa wanamehe juhatuse all; aga pärast tema surma, läks ta ühte tühja paika mis Wolaks hüiti ning mis ka Sinai mäe peal oli.

Seal tegi ta wäsimata palwet, suures kasinuses elades ning oma pattude pärast kahetsemise filma pisaraid walades. Rõigest südamest üksikut ning waikest elu armastades, ei wõerastanud ta mitte ka teisi inimesi, kes tema käest õpetust ning nõu paluma tulivad, ning wõttis ka ühe mehe nimega Moosese omale jüngriks. Sellest Mooseseft on üks jutustamine, mis näitab, kuidas Jumal oma ustawaid sulastid kaitseb.

Üksford oli Mooses kangel kellia juureft töö, aga waga Joannes palus kellias Jumalat. Pärast palwet jäi Joannes natukene hingama, ning häkitselt kuulis ühte healt enese wastu ütlemat: „sina magad siin rahulikult, aga sinu jüngri peale on üks suur äpardus tulemas.“ Joannes ärkas ülesse, aga ei teadnud, kus Mooses oli; seepärast hakkas ta tema pärast Jumalat paluma. Öhtu tuli Mooses tagasi ning Joannes küsis temalt: kas temaga midagi iseäralikku asja ei olnud juhtunud? „Pea aegu pidin ma ühe suure kalju tüki alla jäema, mis kalju mäe külgest lahti tuli,“ kostis Mooses. Kui ma tööft ning pääwa palwast ära wärsin, siis uinusin ma ühe kalju nurga alla, mis ripakille oli, wilusse magama. Häkitselt ajas minu heal, mis mind kutsus, mind unest ülesse. Mina tõusin ruttu ülesse, ning fellsammal minutil langes kalju ülewelt maha! Joannes tänas filma weega Jumalat, et Ta temale jüngri äparduseft teada andis ning tema palwet kuulda wõttis.

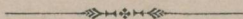
Pärast, kui Joannes kaua aega oli tühjas paigas elanud, wõttis ta, Siinai kloostri mnnkade palumise pärast, nende kloostri-ülema ameti oma kätte. Tema juhatas targaste munga wendi ning äratas neid waimuliku wõitlemisele. Tema kõrge waimulik tarkus paistab temast kirjutatud raamatust, mille nimi on: **P a r a d i s i r e d e l**. Sell raamatu sees õpetab ta ristirahwast, mill wiisil nemad kõik omad mõtted peawad Jumala poole pööрма, et kristliku wagaduse täiust kätte saada. Selle raamatu pärast on tema ise **R e d e l n i k u k s** nimetud. Peale selle on tema weel ühe raamatu kirjutanud pealkirja all **R a a m a t k a r j a t s e l e**. Tema suri 606. aastal, 60 aastat wana, ära.

Mõned arwawad, et tema on waga Ksenowonti ja Maria poeg olnud, kelle mälestust 26. Januaril peetakse.

Juhataja.

	Lehe külg.
Waga martri Eudofia elu	3
Preestriliku martri Weodoti, Kirinea piiskopi kannatamisel	13
Püha martrite Eotropiuse, Kleoniki ja Wafiliski kannatamisel	17
Meie waga isa Gerasimuse elu	25
Püha martrite Pauluse (Paawli) ja Juliania kannatamisel	27
Waga martri Kononi ja tema poja kannatamisel	31
Preestriliku martrite mälestus, kes Hersoni linnas kannatasiwad	36
Püha neljakümne martri mälestus, kes Sebastia j�rwes waematud saiwad	42
Püha kannataja Kodratus Nikomidias	49
Meie püha isa Sowroniuse, Jerusalemma patriarhi mälestus	56

Püha martri Pioniuse, Smürna preestri, kannatamised	59
Meie waga isa Beowan, Usutunnistaja	69
Meie püha isa Gregoriuse Dialoguse, Rooma paawsti elu	75
Meie püha isa Meksius, Jumala inimene	81
Meie püha isa Kirillus, Jerusalemma linna ülem- piiskop	89
Püha martrite Krisanti ja Daria kannatamised	94
Breestriliku martri Nikoni ning tema 199 jüngri elu ja kannatamised	101
Rõigepühama Jumalasünnitaja ning Jffaneitsi Maria kuulutamise püha. (Baastu Maarja pääw)	106
Waga martri, Ewstratiuse Petserskij floostri munga kannatamised	110
Meie waga isa Joannese Nedelnikn mälestus	112

267.122

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00126721 6